

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1876. Första Kammaren. N:o 8.

Onsdagen den 1 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Justerades 4 protokollsutdrag för den 29 och protokollet för den 21 sistlidne Februari.

Ledighet från riksdagsgörömben beviljades Herr *Gahn* under 14 dagar från nästa dag.

Sedan Herr Grefven och Talmannen tillkännagifvit, att Herr Statsrådet Weidenhielm anmält sig nu skola på Kongl. Maj:ts nådiga befallning till Kammaren aflemna några Kongl. propositioner, framträdde Herr Statsrådet och öfverlemnade till Herr Grefven och Talmannen Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) Angående pensioneringen af arméns befäl med vederlikar; samt

2:o) Angående pensioneringen af flottans befäl och underbefäl med vederlikar samt af flottans och lotsverkets gemenskap.

De Kongl. propositionerna blefvo härefter föredragna och lagda på bordet.

Företogs val af 24 valmän för utseende af Riksdagens fullmäktige uti Riksbanken och Riksgäldskontoret jemte deras suppleanter; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Asplund	med 67 röster,
Grefve Beck-Friis	” 67 ”
Herr Bennich	” 67 ”
” Björkenstam	” 67 ”
” Cassel	” 67 ”
” Dahm	” 67 ”

Herr de Maré, A.	med 67 röster,
” Gahn	” 67 ”
” Hallenborg	” 67 ”
” Hammarhjelm	” 67 ”
Friherre Hamilton	” 67 ”
Herr Hederstjerna	” 67 ”
Grefve Lagerberg	” 67 ”
Herr Montgomery Cederhielm	” 67 ”
Grefve Mörner, Axel	” 67 ”
Herr Nordenfeldt, O.	” 67 ”
” Odelberg	” 67 ”
” Petre	” 67 ”
” Peyron	” 67 ”
” Rettig	” 67 ”
Grefve Sparre	” 67 ”
Herr von Strokirch	” 67 ”
” Wijkander	” 67 ”
” Widén	” 67 ”

Företogs val af 6 suppleanter till Kammarens valmän för utseende af Riksdagens fullmäktige uti Riksbanken och Riksgäldskontoret jemte deras suppleanter; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Wallberg	med 48 röster,
” Falk	” 48 ”
” Ulfsparre	” 48 ”
” Beijer	” 48 ”
” Berg, C. O.	” 47 ”
” Svanberg	” 46 ”

sedan ordningen mellan dem, som erhållit lika antal röster, blifvit genom lottning bestämd.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Stats-Utskottets den 29 sistlidne Februari bordlagda utlåtanden:

N:o 20, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Sjette hufvudtitel; och

N:o 21, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Sjunde hufvudtitel.

Föredrogs Stats-Utskottets den 29 sistlidne Februari bordlagda memorial N:o 27, i anledning af Kamrarnes, vid behandling af Utskottets utlåtande N:o 6, angående beräkning af statsverkets inkomster, fattade skiljaktiga beslut i afseende å inkomsttiteln Bergverkstionde.

Herr Montgomery Cederhielm: Till följd af hvad i Utskottets förevarande memorial förekommer, hemställer jag, att Första Kammaren behagade i afseende på beräkningen af inkomsttiteln bergverks-tionde godkänna hvad Stats-Utskottet uti sitt utlåtande N:o 6, angående beräkning af statsverkets inkomster, föreslagit, eller att denna inkomst-titel måtte upptagas till det af Kongl. Maj:t föreslagna belopp, eller 50,000 kronor.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord proposition, biföll Kammaren hvad Stats-Utskottet i tredje punkten af utlåtandet N:o 6 hemställt derom, att inkomsttiteln bergverks-tionde skulle för nästa stats-regleringsperiod beräknas till ett belopp af 50,000 kronor.

Föredrogs ånyo Banko-Utskottets den 23 och 29 sistlidne Februari bordlagda memorial N:o 5, i fråga om förläggande af en afdelning af Riksbankens hufvudkontor till Norrmalm.

Förläggande af en afdelning af Riksbanken till Norrmalm.

Herr Wallenberg: Först och främst kan jag för min del icke dela det i motiveringen anförda skäl: att förläggande af en afdelning utaf Riksbankens hufvudkontor till Norrmalm skulle påskynda byggandet af ett nytt bankhus på Helgeandsholmen. Jag tror tvärtom, att denna åtgärd skulle aflägsna tidpunkten för en sådan nybyggnad, ty, anläggas afdelningskontor på Norr af Riksbanken, alltid blir den nuvarande bankbyggnaden god nog att tjena såsom förvaringsrum för bankens tillgångar. Men äfven ur en annan synpunkt är upprättandet af det ifrågasatta afdelningskontoret olämpligt. Jag kan nemligen icke underlåta att fästa uppmärksamheten på, att Riksbanken härigenom öppnar med andra bankinrättningar en konkurrens, som icke borde ingå bland Riksbankens syftemål. Det är detta man åstadkommer genom det föreslagna afdelningskontoret och icke afhjelpandet af "ett känt behov", alldenstund de förrättningar, som af afdelningskontoret skola komma att ombesörjas, lika väl redan blifva utträttade af andra bankinrättningar. Jag anser icke en täflan mellan Riksbanken och andra bankinrättningar i Stockholm vara fullt "fair play"; Riksbanken är i en sådan täflan öfvermäktig gent emot andra, och skälet dertill är i förevarande hänseende, att Riksbanken *icke* erlägger några kommunalutskylder. Om den det gjorde, skulle jag *icke* hafva något emot att, inom Stockholms område, så många afdelningskontor deraf som helst upprättades. Emellertid kan ju försöket göras. Jag begär ingen proposition om afslag; jag har endast velat anmärka, att en sådan täflan, som den nu ifrågasatta mellan Riksbanken och öfriga bankinrättningar i Stockholm, *icke* hör till Riksbankens ändamål, och jag tror att, derest densamma genom upprättande af afdelningskontor framkallas, det åtminstone vore billigt, att Riksbanken, i likhet med andra banker och bankirer i hufvudstaden, betalade kommunalutskylder.

Herr Ekman, Johan Jakob: Det hufvudsakligaste skäl, som af den siste ärade talaren anfördes mot det, som Banko-Utskottet uti sitt

Förläggande
af en afdel-
ning af Riks-
banken till
Norrholm.
(Forts.)

här afgifna betänkande hemställt var, att det icke vore tillbörligt för Riksbanken att öppna konkurrens med andra penninginrättningar i hufvudstaden, och detta så mycket mindre, som Riksbanken icke betalade några kommunalutskylder. Hvad först vidkommer konkurrensen, så kan jag icke finna att genom förläggande af en afdelning af Riksbanken till Norrholm kan uppstå en annan konkurrens än den, som redan eger rum. Riksbankens bestyr äro i reglementet för densamma utstakade och jag har mig icke bekant, att de gränser, som deri bestämts, blifvit öfverskridna. Det har länge varit tal om behovet för Riksbanken af en bättre lokal än den nuvarande. Om man anser detta önskvärdt, men förhållandena icke medgifva att nu snart åstadkomma en dylik lokal, hvilken man önskar förlagd till Norrholm, så är det väl en naturlig åtgärd för att i någon mån söka afhjelpa detta behof, att skaffa sig en afdelning af hufvudkontoret just i den nämnda stadsdelen. Hvad åter kommunalutskylderna beträffar, så vet Kammaren alltför väl, att Riksbanken icke erlägger skatt i någon annan form än för sin fastighet och att den sålunda icke kan komma att betala några kommunalutskylder utan att också åläggas bevilning, alldenstund de förra utgöra en viss multipel af den senare. Om man derföre önskar, att Riksbanken må betala kommunalutskylder, måste man tillse att den kommer att erlägga bevilning; men frågan härom måste i behörig ordning väckas. Iuruvida den har utsigt att vinna framgång, är en annan sak; åtminstone lärer väl Andra Kammaren behöfva betydligt reformeras för att ingå på ett dylikt förslag. Jag anhåller om bifall till betänkandet.

Herr Wallenberg: Jag ber att få nämna, att jag icke har något hopp om att Riksbanken skall komma att deltaga i erläggandet af kommunalutskylder, utan har endast velat fästa uppmärksamheten derpå, att, när Riksbanken, som är fri från kommunalutskylder, deltagar i täflan med de bankinrättningar, som bära bördan af kommunalutskylder, denna täflan icke eger rum under *jemnlika* förhållanden mellan de täflande. Dessutom anser jag det icke vara Riksbankens ändamål att täfla om de små besparingarnes uppsamlande, hvilket enligt Utskottets förslag vore det som skulle vinnas.

Då man i betänkandet talat om indragning af en vaxlingskassa, hvarföre icke i stället flytta den till Norr, der den vore väl behöflig. Men det aktar man sig för, ty det är ett lönlöst och besvärligt bestyr.

Jag vet icke heller, om det vore så obilligt begära, att, när man vill göra Riksbanken till en lokal bank, de lokala myndigheterna blefve berättigade att af densamma betjenas kostnadsfritt? Nej! det aktar man sig också för, de skola betala folioafgift och erhålla ingen uppoch afskrifningsränta. Det är af dessa skäl, jag anser mig skyldig att yttra mig mot den föreslagna åtgärden. Någon gång får man väl begära att få veta hvad Riksbankens ändamål i själfva verket är. Detta är en fråga, på hvilken man alltjemt undviker att inlåta sig.

Öfverläggningen förklarades slutad och memorialet bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 26 och 29 sistlidne Februari bordlagda memorial N:o 14, med hemställan om anvisande af tillgång för bestridande af förefallande utgifter till forsellönersättning och begrafningshjelp m. m.

1:sta punkten.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Så väl den nu föredragna punkten som den följande äro af den beskaffenhet, att man kan med största nöje bifalla dem. De innebära en förenkling och äro fullt gagneliga och icke faller det mig heller in att bestrida Stats-Utskottet rättigheten att sjelfmant göra en hemställan i dylika fall, utan jag anser tvärtom att det verkligen har en sådan rätt. Men det förekommer här ett förslag att göra bestämmelser i en fråga, uti hvilken Riksdagen en gång förut bifallit hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Ursprungligen har det varit en Kongl. proposition, som Riksdagen bifallit, och nu föreslår Stats-Utskottet att deruti göra ändring. Under sådana förhållanden anser jag det vore önskligt, då den Konungens rådgifvare, under hvilkens embetsverksamhet detta ärende hörer, är tillstädes, om han ville gifva tillkänna, huruvida han gillar dessa förändringar eller ej, emedan jag anser det icke vara i sig sjelft lämpligt att förändringar beslutas i ett af Konungen och Riksdagen gemensamt fattadt beslut, utan att man vet, huruvida samma förändring gillas af Kongl. Maj:t.

Herr Statsrådet Forssell: Med anledning af den siste ärade talarrens yttrande har jag äran tillkännagifva, att jag anser den ifrågasvarande förändringen vara särdeles välbetänkt och att jag icke kan föreställa mig, att den från Kongl. Maj:ts sida skall möta något motstånd. Förändringen är så mycket mera påkallad som, om den uppställning af budgeten, som i Kongl. Maj:ts proposition vidtagits, af Riksdagen godkännes, hädanefter icke skola ifrågakomma några sådana afräkningar mellan Statskontoret och Riksgäldskontoret som hittills varit öfliga och alltså tillfälle kommer att saknas för sådana uppgörelser, som tillförene egt rum.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

2:dra och 3:dje punkterna.

Biföllos.

4:de punkten.

Lades till handlingarne.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 26 och 29 sistlidne Februari bordlagda utlåtande N:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående Westerås domkyrkokassas befriande från erläggande af ränta och amortering å ett år 1858 beviljad statslåån.

*Understöd till
åtskillige in-
byggare inom
Kumla socken.*

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 26 och 29 sistlidne Februari bordlagda utlåtande N:o 26, i anledning af väckta motioner om understöd åt inbyggare inom Kumla socken af Örebro län, hvilka lidit skada till följd af ett inträffadt skydrag.

Herr Burenstam: Oaktadt Stats-Utskottets afstyrkande af min motion vågar jag anhålla om Kammarens bifall till densamma. Utskottet säger i motiveringen: "i öfrigt förekommer, att de utaf skydraget lidande, i motionerna uppgifna sju särskilda personernas behof af det ifrågasatta understödet ej blifvit i vidsträcktare mån styrkt, än att de i ett motionerna bifogadt, af kyrkoherden i Kumla socken samt ordförandena i socknens kommunalstämma och kommunalnämnd äfvensom länsmanen i distriktet afgifvet intyg förklarats icke vara i så goda ekonomiska omständigheter, att de ej hade behof att få den angifna förlusten ersatt". Det är sant att icke något annat uttryck förekommer, men jag hemställer, huruvida icke ställningen är behjertansvärd, när man tänker på, att det är små fastighetsegare och fördelsinnehafvare, som drabbats af denna förlust, och en af dem, egare till $\frac{1}{8}$ mantal, lidit skada till värde af 5,500 kronor eller mer än hälften af den summa, som här är i fråga, och till ett belopp motsvarande hemmanets hela värde efter prisförhållandena på denna ort. För att före komma att följderna af den olycka, som öfvergått dessa personer, icke må i en snar framtid visa sig alltför betungande, vågar jag, helst det naturfenomen, som vållat olyckan, varit af så ovanlig beskaffenhet, att vetenskapsmän när och fjerran ifrån rest dit för att taga kännedom om detsamma, anropa Kammarens barnhertighet om bifall till motionen.

Herr Wallenius: Jag får för min del yrka bifall till den ifrågavarande motionen. Jag gör det, emedan jag i den landsort, der olyckan tilldragit sig, hört att de, som blifvit drabbade af naturfenomenet, icke äro i så goda omständigheter, att den förlust, de lidit, icke på ett kämbart sätt inverkar på deras ekonomiska bestånd. Jag gör det, emedan jag icke vill räknas till dem, som afslå en så billig begäran. Jag hoppas, att Kammaren, som så många gånger ömmat för nödstälde tjenstemän, nu måtte äfven åt några hemmansegare bevilja den hjälp, de behöfva.

Herr Ekman, Carl: Uti den framställning, som Utskottet gjort i det nu föredragna betänkandet, har Utskottet fasthållit vid en grundsats, som åtminstone i denna Kammare nästan alltid blifvit godkänd, nemligen att icke på grund af en enskild motionärs hemställan bevilja understöd för afhjelpande af enskildes behof, på det man må vara viss att ärendet undergått en allsidig pröfning. Här är dessutom förhållandet att de hemmansegare, som lidit af den ifrågavarande olyckan, hafva i en särskild framställning hos Kongl. Maj:t anhållit om någon hjälp. För den del af skadan, som kan räknas till felslagen skörd, finnas ju medel anslagna till Kongl. Maj:ts disposition, och om Kongl. Maj:t i öfrigt anser dessa hemmansegare böra komma i åtnjutande af något understöd från statens sida, så bör en särskild framställning derom till Riksdagen vara att förvänta. Under sådana förhållanden ligger redan

uti det nu anförda en tillräcklig anledning för Utskottet att för närvarande icke tillstyrka Riksdagen att på grund af den väckta motionen bifalla hvad i densamma blifvit föreslaget. Men äfven om icke detta vore tillräckligt, så hafva verkligen icke sådana handlingar i frågan förelegat Utskottet, att det på grund af dem kunnat vara fullt förvisadt om, i hvad mån en hjälp i detta fall kunde vara af behofvet påkallad. Att belägenheten är behjertansvärd, läser ingen förneka, men en annan fråga är, huruvida ställningen är sådan, att hjälp från det allmännas sida bör ifrågakomma, och i det afseendet föreligger ingen utredning. Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

*Understöd till
åtskillige in-
byggare inom
Kumla socken.*

(Forts.)

Herr Montgomery Cederhielm: Då denna fråga förevar i Stats-Utskottets plenum, yrkade jag på dess återremitterande till riksgäldsafdelningen, af skäl att enahanda framställning om understöd blifvit gjord jemväl hos Kongl. Maj:t, såsom äfven framgår af utskotts-betänkandet, deri det heter: "de genom berörda naturföreteelse lidande lära hafva hos Kongl. Maj:t gjort underdånig anhållan om aflåtande till Riksdagen och nådig proposition om beviljande af statsunderstöd", och att jag vid sådant förhållande samt då denna underdåniga anhållan blifvit till Kongl. Maj:t inlemnad först i slutet af nästlidna Januari månad, ansåg, att det icke vore af någon nödvändighet, att frågan genast vid riksdagens början upptoges och afgjordes af denna, innan ännu Kongl. Maj:t möjligen hunnit pröfva den af ifrågavarande nödlidande gjorda underdåniga ansökningen. Jag trodde, att man, då Riksdagen icke är öfverhopad med göromål och Stats-Utskottet särskildt har till behandling mindre antal motioner, än i allmänhet under föregående riksdagar varit händelsen, hade kunnat vänta med afgifvande af svar på frågan, tills Kongl. Maj:ts pröfning af densamma egt rum; och liksom jag vid frågans behandling inom Stats-Utskottet af detta skäl ansåg, att densamma borde till Utskottets afdelning återremitteras, anhåller jag nu, att Kammaren behagade återremittera betänkandet till Stats-Utskottet.

Herr Statsrådet Forssell: Med anledning af såväl Stats-Utskottets förmälan som de två siste talarnes yttranden får jag härmed meddela den upplysning, att ifrågavarande ärende inkom till Kongl. Maj:t så sent, att detsamma icke hann föredragas före Konungens afresa till Norge. Jag meddelar detta till den kraft och verkan det kan hafva på Kammarens beslut samt på det Kammaren må veta, att ärendet ännu icke af Kongl. Maj:t pröfvats och att således åtminstone icke något afslag å den underdåniga ansökningen blifvit af Kongl. Maj:t gifvet.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till förevarande utlåtande, dels af Herr *Burenstam*, att Kammaren, med afslag derä, skulle bifalla hans i ämnet väckta motion, och dels återremiss af utlåtandet, framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till ifrågavarande utlåtande, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, sedermera proposition på Herr *Burenstams* yrkande, då svaren utföllo med många nej jemte åtskilliga ja, samt

*Understöd till
åtskillige in-
byggare inom
Kumla socken.* slutligen proposition på återremiss af utlåtandet, hvilken proposition besvarades med många så väl ja som nej; hvaruppå, och efter det proposition på bifall till utlåtandet ånyo blifvit gjord samt besvarad med många både ja och nej, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

(Forts.)

Flera ledamöter begärde votering.

Sedan Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, såsom kontraposition vid voteringen antagit återremiss af utlåtandet, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Stats-Utskottets utlåtande N:o 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas utlåtandet.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 43.

Nej — 47.

*Användande
af 1875 års
bankovinst.*

Föredrogs ånyo Banko-Utskottets den 26 och 29 sistlidne Februari bordlagda memorial N:o 6, med förslag angående användningen af bankovinsten för år 1875.

Herr Wallenberg: Som synes är Utskottets tillstyrkan uti ifrågavarande betänkande helt och hållet blottad på all motivering. En hvar får derfore bestämma sig efter den åsigt han förut eger i denna viktiga fråga. Hvad mig beträffar, i fall jag bedömde frågan ur synpunkten af de enskilda bankernas verksamhet, så skulle jag för deras skull helst påyrka att hela bankovinsten år efter år kvarlemnades i Riksbanken, hvarigenom Riksbanken slutligen nödsakades upphöra att uppdrifva allmänna räntefoten inom landet, hvilket nu är den naturliga följden genom Riksbankens beslut att betala tre procents dagränta för på upp- och afskrifningsräkning inestående medel. Riksbanken är den enda nationalbank i världen, som betalar en så hög ränta för penningar, som kunna återlyftas vid anfordran. Den vinst Riksbanken härå kan lyckas bereda sig är fullkomligt betydelselös i jämförelse med det menliga inflytande på penningställningen i allmänhet, som just denna åtgärd vållar; ty kan man få tre procent af Riksbanken för sina penningar, utan att behöfva afsäga sig den ögonblickliga dispositionsrätten öfver dem, så fordrar man naturligtvis ännu drygare vilkor af andra bankinrättningar. Ur denna synpunkt betraktadt, synes mig Utskottets beslut icke hafva saknat skäl; men jag tillåter mig betvifla att Utskottet tagit denna viktiga omständighet i öfvervägande.

På den plats jag här intager, anser jag mig likväl icke ega rätt att se saken från den sålunda belysta sidan, utan emedan jag här måste tänka på de skattegifvande, så anser jag mig böra framhålla att, när staten är egare till en institution af industriel natur som lemnar god årlig afkastning, så bör också staten komma i åtnjutande af en skälig

andel af denna afkastning. Jag kan mycket väl fatta att, för dem som ega makt att afskudda sig skattebördor, det kan vara likgiltigt om bankovinsten anlitas för statens allmänna behof eller icke. Men de som icke ega en sådan makt att frigöra sig från skattebördor, de hafva både rätt och pligt påyrka att staten får uppbära en skälig andel af Riksbankens afkastning.

Jag får bekänna att när jag af Kongl. Maj:ts proposition inhemtade att, under förutsättning att bankovinsten för år 1875 skulle uppgå till 2,500,000 kronor, bland statsverkets blifvande inkomster för år 1877 påräknades 1,600,000 kronor, syntes mig denna begäran ganska modest.

Den har icke blifvit mera öfverdrifven derigenom att 1875 års bokslut utvisade en bankovinst uppgående till något öfver 2,600,000 kronor. Om Utskottet härtill lemnat sin tillstyrkan, så hade i alla fall något mera än en million kronor kunnat kvarlemnas "för Riksbankens egna ändamål". Det svärfar alltjemt ett visst dunkel öfver hvad som kan vara Riksbankens ändamål. Man bör alltid göra klarhet för sig, hvilket mål man eftersträfvat att uppnå. Om det skulle vara målet att i Riksbanken hoppa allt hvad den kan intjena, så är det min öfvertygelse att man löper fara att de reserverade medlen af någon kommande Riksdag blifva anlitate för ändamål, som man nu icke känner eller ens kan ega aning om. För öfrigt finnes ingen rimlig anledning för den hushållning man för statens räkning vill tillämpa. Statsutgifterna minskas icke; statsskulden ökas årligen, och man ökar heldre upplåningen än att begagna en skälig andel af bankovinsten såsom bidrag till statsverkets behof. En hushållningsmetod, som jag icke kan gilla.

Jag har visserligen hört — men jag tror icke på hörsagor — förunderliga uppgifter om de motiv, som kunnat föranleda att vid detta utskottsbetänkande icke finnes en enda reservation. Anledningen till denna vackra öfverensstämmelse i tänkesätt mellan Banko-Utskottets samtliga ledamöter kan jag emellertid icke fatta, hvarföre jag, derest jag icke, såsom jag hoppas, erhåller någon tillfredsställande upplysning, fortfarande nödgas finna den förutsättning, som igenfinnes i Kongl. Maj:ts proposition, vara den rätta; hvadan jag hos Herr Talmannen anhåller om proposition derpå att Första Kammaren måtte besluta: att af 1875 års bankovinst 1,600,000 kronor må användas till statens allmänna behof samt att återstoden, eller något öfver 1,000,000 kronor, må reserveras i Riksbanken.

Herr Ekman, Johan Jakob: Jag anhåller att först och främst få framhålla, att skillnaden mellan de belopp af resp. 1,600,000 och 1,300,000 kronor, som af Kongl. Maj:t och Banko-Utskottet föreslagits att till statsverket öfverlemnas, eller 300,000 kronor, synes allt för obetydlig för att något synnerligt afseende dervid bör fästas; men jag ber att i anledning af den siste talarens yttrande få upplysa, att det enda möjliga sätt, hvarpå i denna fråga enighet inom Utskottet kunde vinnas, var, att man å ömse sidor kom öfverens om att ena hälften af bankovinsten skulle öfverlemnas till statsverket och den andra hälften bibehållas för bankens egna behof. Jag tror nemligen icke, att det för dem, som önskade bifall till Kongl. Maj:ts proposition, varit skäl att inom Utskottet vidhålla denna åsigt, enär ett förslag i sådant

*Användande
af 1875 års
bankovinst.
(Forts.)*

Användande
af 1875 års
bankovinst.
(Forts.)

syfte, vare sig det inkommit till Riksdagen såsom Utskottets, (hvilket knappast torde hafva varit möjligt) eller i form af reservation, icke hade, äfven i lyckligaste fall, kunnat leda till annat än gemensam votering mellan 1,600,000 och 1,300,000 kronor, hvilken votering man kan med full säkerhet antaga skulle hafva utfallit till förmån för sistberörda belopp. Af sådan orsak och då enighet mellan Kamrarne jemväl är något att eftersträfvä anser jag, att Utskottet handlat klokt, då det föreslog att halfva bankovinsten skulle öfverlemnas till statsverket, hvarför jag nu anhåller, att Kammaren behagade lemna sitt samtycke till Utskottets betänkande.

Herr Rydqvist: Jag har tillåtit mig att begära ordet med anledning af den ärade talarens på stockholmsbanken anförande, hvaruti han lade särskild vikt på att staten har rättighet att af Riksbankens vinstmedel årligen erhålla någon större summa. Deruti har han fullkomligt rätt, men det är också allmänt känt, att Riksdagen och förut Rikets Ständer hafva ständigt och jemt tagit denna rätt i anspråk, och det är icke längesedan — blott 7 à 8 år — som Riksdagen tog icke allenast hela bankovinsten, utan äfven — såsom räkenskapsförhållandena då voro — hvad som kunde vara besparadt från föregående år, och lemnade det till Riksgäldskontoret. Anledningen var att svenska statsverket d. v. s. hela drätselverket då var i behof af att få medel från alla håll, och då, såsom en ärad ledamot af denna Kammare, som då var finansminister, mycket riktigt yttrade, statsverket hade behof af dessa medel, men Riksbanken deremot icke — relativt taget naturligtvis — så blef följden, att man tog allt hvad som fans och det under många år. Först under de sista fem åren, då statsverkets ställning varit ganska lysande och bankovinsten derföre icke behöft strängt anlitas, har man nöjt sig med en mindre del, till följd hvaraf Riksbanken kunnat förstärka sig med fem à sex millioner. Således är Herr Wallenbergs berörda uppgift att tolka så, att Riksdagen aldrig någonsin eftergifvit sin rätt att anlita bankovinsten, i den mån sådant behöfves. Hvad frågan för öfrigt beträffar har jag tillföre uttalat min åsigt, som är motsatt Herr Wallenbergs, i det jag anser att Riksbanken icke på långt när är så konsoliderad, som behöfligt är, och för min del skulle jag derför önska, att man icke på flera år behöfde använda någon del af bankovinsten till allmänna ändamål, utan att hela bankovinsten bibehölles i Riksbanken. Men då jag icke vid detta tillfälle vill göra någon framställning uti berörda afseende, förenar jag mig med den siste talaren, och yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Wallenberg: Den ärade ordföranden i Banko-Utskottet har sagt att skilnaden utgör blott 300,000 kronor och att detta är en obetydlighet. Men det är en annan skilnad, som icke är en obetydlighet, nemligen skilnaden emellan en Kongl. proposition och en enskild motion, och för min del är jag sådan, att när jag finner regeringens gjorda framställningar vara rigtiga, ansluter jag mig företrädesvis till Kongl. Maj:ts proposition. Den ärade talaren har upplyst, att det fans en farhåga, som genomströmmade Första Kammarens ledamöter i Banko-Utskottet, den nemligen, att statsverket icke skulle få *något* af banko-

vinsten. Nu stå vi således återigen framför en kompromiss. För min del skulle jag icke motsätta mig en sådan förändring i representations-sättet, att hvarje utgiftsfråga först föredroges i Andra Kammaren och sedan den lemnat sitt bifall, pröfvades frågan i denna Kammare. Jag tror icke att detta vore farligt alls, ty de som få hela ansvaret, komma nog att betänka sig två gånger, innan de låta statsmaskinen stanna för bristande medel. Men innan en sådan förändring blifvit hvarken föreslagen eller beslutad, finner jag för min del icke, att Första Kammaren bör underordna sina åsikter under de supponerade åsikter, som kunna lysas af Andra Kammarens majoritet.

Användande
af 1875 års
bankovinst.
(Forts.)

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Ekman: Jag tror, att den siste ärade talaren kunde hafva rätt i sitt yttrande, om det här gälde en stor politisk fråga, ty i sådant afseende är jag alldeles af hans åsigt att man icke bör offra sin öfvertygelse för att ingå på en kompromiss; men uti en fråga, sådan som den nu förevarande, och som är af en rent ekonomisk natur, tror jag att man gör både klokt och rätt uti att handla på det sätt, som säkrast leder till det mål man åsyftar. Om man hade velat hålla på Kongl. Maj:ts proposition och Första Kammaren omfattat denna åsigt, så är det möjligt att gemensam votering kommit att ega rum emellan 1,600,000 kronor och noll, och det är visserligen tänkbart att, just genom ytterligheten af det senare förslaget, Kongl. Maj:ts proposition kunde hafva utsigt att gå igenom, men detta är dock ovissst. Men om jag också förutsätter, att en votering komme att ega rum emellan 1,600,000 och 1,300,000 kronor, så kan åtminstone ingenting vinnas genom att bringa frågan derhän, och jag hemställer därför ännu en gång om bifall till Banko-Utskottets betänkande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till memorialet och dels af Herr *Wallenberg*, att Kammaren skulle bifalla Banko-Utskottets deri gjorda hemställan med den förändring, att summan 1,300,000 kronor förhöjdes till 1,600,000 kronor, samt summan 1,302,827 kronor 39 öre nedsattes till 1,002,827 kronor 39 öre; framstälde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till memorialet och, då dervid svarades många ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr *Wallenberg* begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition.

Den, som bifaller Banko-Utskottets memorial N:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifaller Kammaren Utskottets i memorialet gjorda hemställan med den förändring, att summan 1,300,000 kronor förhöjes till 1,600,000 kronor samt summan 1,302,827 kronor 39 öre nedsattes till 1,002,827 kronor 39 öre.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 59.
Nej — 26.

Anmälades och bordlades Stats-Utskottets utlåtande N:o 28, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader samt vattenkommunikationer, äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag; samt Lag-Utskottets nedannämnda utlåtanden och memorial:

N:o 15, i anledning af väckt förslag om förbud för ledamot af underrätt att inför samma rätt föra andras talan;

N:o 16, i anledning af väckt förslag om rättighet för svenska kyrkans medlemmar att ingå borgerligt äktenskap;

N:o 17, i anledning af väckt förslag om förändrad lydelse af 16 § 5 mom. i Kongl. förordningen om nya strafflagens införande, i hvad samma lagrum angår stöld af hästar;

N:o 18, i anledning af återremiss af Lag-Utskottets utlåtande N:o 8, angående skärpning af stadgad påföljd för förfallolöst uteblifvande af part och vittne vid underrätt;

N:o 19, i anledning af återremiss af Lag-Utskottets utlåtande N:o 6, om upphäfvande af gällande stadganden rörande införsel i embets- och tjänstemäns löner för deras enskilda skulder eller andra förbindelser.

Sedan Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens hemställan, beslutit, att de i dag för första gången bordlagda utskottsutlåtandena skulle å föredragningslistan till nästkommande sammanträde uppföras näst efter de Kongl. propositionerna; åtskildes Kammaren kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

O. Brakel.

Lördagen den 4 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades 3 protokollsutdrag för den 1 dennes och protokollet för den 23 sistlidne Februari.

Herr de Maré, Alfred, begärde och erhöll ledighet från riksdagsgöromålen under två veckor från den 6 dennes.

Upplästes ett så lydande läkarebetyg:

Att Herr Grefve Gösta Posse för närvarande lider af mera svårartad kronisk magkatarrh samt dermed följande nervosité och att derigenom vilstandet vid riksdagen och befattning med riksdagsgöromålen vore allt för mycket medtagande af krafterna och af skadlig inverkan på helsotillståndet, intygas på aflagd embetsed: så sannt mig Gud hjälpe till lif och själ.

Mösseberg den 1 Mars 1876.

Ad. Fredr. Melander,
Medicine Doktor.

Herr von Braun begärde ordet och tillkännagaf, att han återkommit för att delta i riksdagsgöromålen.

Upplästes två protokoll af följande innehåll:

Ar 1876 den 3 Mars sammanträdde Kamrarnes valmän för att jemlikt 71 och 73 §§ Riksdagsordningen, utse Riksdagens Fullmäktige uti Riksbanken, jemte suppleanter för dem, och befunnos, efter valförrättningarnes slut, hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

Grefve Lewenhaupt, Carl Magnus Casimir, Kapten... med 48 röster.

Öfrige Fullmäktige:

Herr Arnberg, Johan Wolter, Filosofie Doktor.....	med 48 röster,
„ Dufva, Alfred Wilhelm, vice Häradshöfding ...	„ 48 „
„ von Ehrenheim, Per Jakob, f. d. Statsråd.....	„ 48 „
„ Lindroth, Carl Anders, Grosshandlare	„ 48 „

Friherre Fock, Alfred Henrik Edvard, Expeditions-
 sekreterare med 48 röster,
 Herr Larsson, Liss Olof i Westannor, Hemmansegare .., 48 ..

Suppleanter:

Herr Ljungstedt, Erik Kristian, Departementschef.. med 48 röster,
 „ Rundbäck, Jöns, Ledamot af Riksdagens Andra
 Kammare „ 48 ..
 „ Andersson, Frans Albert, Kammarråd „ 47 ..
 sedan ordningen mellan de båda, som erhållit 48 röster, blifvit genom
 lottning bestämd.

Sv. Lagerberg.
E. Key.

C. Hammarhjelm.
P. O. Hörnfeldt.

År 1876 den 3 Mars sammanträdde Kamrarnes valmän för att,
 jemlikt 71 och 73 §§ Riksdagsordningen, utse Riksdagens Fullmäktige
 uti Riksgäldskontoret jemte Suppleanter för dem; och befunnos, efter
 valförrättningarnes slut, hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

Friherre Akerhjelm, Johan Gustaf Nils Samuel,
 Godsegare med 48 röster.

Öfrige Fullmäktige.

Herr Hierta, Carl Gustaf, Kapten med 48 röster,
 „ Holmgren, Hjalmar, Professor „ 48 ..
 „ Hæggström, Gustaf, Ledamot af Riksdagens
 Andra Kammare „ 48 ..
 „ Samzelius, Per, vice Häradshöfding „ 48 ..
 „ von Stockenström, Carl Reinhold Polhem,
 Bruksegare „ 48 ..
 „ Warburg, Samuel, Grosshandlare „ 48 ..

Suppleanter:

Herr Östergren, August, Revisionssekreterare „ 47 ..
 „ Bergman, Johan August, Grosshandlare „ 47 ..
 Friherre von Schulzenheim, David Teodor, Gods-
 egare „ 47 ..
 sedan vid valet af suppleanter en valsedel blifvit förklarad ogiltig samt
 ordningen mellan de valde blifvit genom lottning bestämd.

Sv. Lagerberg.
E. Key.

C. Hammarhjelm,
P. O. Hörnfeldt.

Herr Grefven och Talmannen hemställde, att dessa protokoll skulle
 läggas till handlingarne och underrättelse om desammas innehåll med-
 delas Riksdagens kanslideputerade, med anmodan att låta uppsätta och
 till Kamrarne ingifva förslag till så väl förordnanden för de valde som
 ock underdåniga skrivelser till Kongl. Maj:t med anmälan af de för-
 rättade valen; hvilket bifölls.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 5, angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar;

N:o 6, angående utbetalning af på Riksgäldskontoret anvisade anslag; och

N:o 7, angående meddelande af föreskrifter för de ombud, som å statens vägnar deltaga i granskningen af jernvägsaktiebolagens förvaltning och räkenskaper.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag dels till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 8, angående verkställd omröstning öfver Högsta Domstolens ledamöter;

N:o 9, angående val af Justitieombudsman och hans suppleant; dels ock till Riksdagens förordnanden:

N:o 10, för Advokatfiskalen m. m. N. A. Fröman att vara Riksdagens justitieombudsman;

N:o 11, för Advokatfiskalen m. m. Ture Arvid Billbergh att vara Riksdagens justitieombudsmans suppleant; och

N:o 12, för de utsedde ledamöterna i Tryckfrihetskomitén.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts den 1 dennes bordlagda nådiga propositioner:

1:o) angående pensioneringen af arméns beräl och vederlikar; samt

2:o) angående pensioneringen af flottans befäl och underbefäl med vederlikar samt af flottans och lotsverkets gemenskap.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Stats-Utskottets den 1 dennes bordlagda utlåtande N:o 28, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader samt vattenkommunikationer, äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag.

Föredrogs och biföllos Lag-Utskottets den 1 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 15, i anledning af väckt förslag om förbud för ledamot af underrätt att inför samma rätt föra andras talan;

N:o 16, i anledning af väckt förslag om rättighet för svenska kyrkans medlemmar att ingå borgerligt äktenskap; och

N:o 17, i anledning af väckt förslag om förändrad lydelse af 16 § 5 mom. i Kongl. förordningen om nya strafflagens införande, i hvad samma lagrum angår stöld af hästar.

Föredrogs och lades till handlingarne Lag-Utskottets den 1 dennes bordlagda memorial:

N:o 18, i anledning af återremiss af Utskottets utlåtande N:o 8, angående skärpning af stadgad påföljd för förfallolöst uteblifvande af part och vittne vid underrätt; och

N:o 19, i anledning af återremiss af Utskottets utlåtande N:o 6, om upphäfvande af gällande stadganden rörande införsel i embets- och tjenstemäns löner för deras enskilda skulder eller andra förbindelser.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 29 sistlidne Februari och 1 dennes bordlagda utlåtande N:o 20, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Sjette hufvudtitel.

1:sta—15:de punkterna.

Bifollos.

16 punkten.

Mom. a.

*Tillfällig löne-
förbättring åt
chefen vid
statens jern-
vägstrafik.*

Herr Statsrådet Lagerstråle: I betraktande af det välvilliga tillmötesgående, som å Stats-Utskottets sida återfinnes i de punkter, som röra statens jernvägstrafik i synnerhet och sjette hufvudtiteln i allmänhet, är det med en viss tvekan, som jag uppträder för att hemställa till Kammaren att afvika från den mening, Utskottet vid förevarande punkt uttalat; men jag föreställer mig, att de grunder, som för min framställning kunna åberopas till förmån för Kongl. Maj:ts proposition, skola af Kammaren behjertas.

Redan då Styrelsen för statens jernvägstrafik bildades, eller år 1862, bestämdes löneförmånerna för generaldirektören till sammanräknadt enahanda belopp som det, hvarmed det nu utgår, eller 9,000 kronor. Sedan dess hafva emellertid såväl omsorgerna om statens jernvägsväsende som den betydligt ökade trafiken på statens jernvägar i mångdubbelt hänseende tagit chefens tid och omtanke i anspråk, jemte det en hel grupp andra ärenden blifvit till styrelsens yttrande öfverlemnade, hvilka icke tillförene varit dit hänvisade, nemligen frågor om beviljande af koncessioner åt de enskilda jernbanor, som i riket anläggas, samt fastställande af dessas trafikreglementen och trafiktaxor. Jag vill härmed fästa uppmärksamheten på, att chefens åligganden blifvit betydligt förökade, utan att under tiden någon förändring i hans aflöningsemolumenter blifvit beviljad. Särskildt torde man ock böra taga i betraktande det i många hänseenden både grannliga och oroande uppdrag,

som chefen för jernvägstrafiken fått sig anförtrödt, så att äfven från en sådan synpunkt det arbete, han derpå nedlägger, bör vara fullt tillräckligt betaldt. Vill jag dessutom jemföra honom med de personer, som äro i spetsen för andra industriela anläggningar, med hvilka statens jernvägstrafik främst af alla styrelsegrenar kan jemföras, tror jag icke, att någon skall kunna jäfva min uppgift derom, att, ehuru dessa icke kunna i omfattning jemföras med hvarandra, cheferne för sådana privata industriföretag äro långt rikligare aflönade, än chefen för statens jernvägstrafik. Jemför man honom vidare med åtminstone några af de chefer, som äro ställda i spetsen för styrelsegrenar, hvilka kunna med denna i någon mån likställas, torde det beaktas, att hans löneförmåner äro mindre än desses, i fall jag dervid uppskattar värdet af fri bostad, som är förunnad åtminstone två af desse chefer, men deremot icke beskärts chefen för trafikstyrelsen, oaktadt under hans tid blifvit uppförd ett stationshus, der inrymmandet af en sådan bostad åt chefen varit både önskvärdt och lämpligt.

Tillfällig löneförbättring åt chefen för statens jernvägstrafik.
 (Forts.)

Det är en sanning, att i Kongl. Maj:ts proposition endast en tillfällig löneförhöjning för år 1877 blifvit föreslagen, och att framställningen icke afser en definitiv tillökning i det fasta arvode, som nu är honom beviljad. Den omständigheten, att detta förslag blifvit affattadt i sådana ordalag, torde likväl icke kunna utgöra en tillräcklig anledning för afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

På dessa grunder och under åberopande af de skäl, som i öfrigt återfinnas i bilagan till den Kongl. propositionen, får jag hemställa, att Kammaren måtte, med afslag å Stats-Utskottets framställning i denna del, i hvad den afviker från Kongl. Maj:ts proposition, bifalla samma proposition.

Grefve Beck-Friis: Jag kan icke annat än instämma i de skäl, som här blifvit af Statsrådet Lagerstråle anförda för bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Det förefaller mig nemligen, som borde denna lön sättas så hög, som Kongl. Maj:t föreslagit; men då Riksdagen genom sitt nästlidet är fattade beslut ansett sig icke kunna bifalla Kongl. Maj:ts förslag i denna del, och, enligt min vetskap, sådana förhållanden icke sedan dess inträdt, att Riksdagen nu kan anses böra frångå detta beslut, har jag, åtminstone såsom ledamot af Stats-Utskottet, ansett det icke vara tillständigt att deri göra någon ändring. Det är också på dessa skäl, som Stats-Utskottet föreslagit, att lönen måtte bibehållas oförändrad. Sådant torde kan hända också vara lämpligt äfven i betraktande deraf, att, då den komité, som är nedsatt för reglering af de centrala embetsverkens lönestater, snart kommer till denna del af förvaltningen, tillfälle då kan gifvas att vidtaga någon förändring i detta afseende.

Herr Tornerhjelm: Jag hade icke tänkt begära ordet, emedan jag är öfvertygad, att pluraliteten inom denna Kammare önskar bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Det enda skäl, som den siste talaren hade att anföra för bifall till Stats-Utskottets förslag, var, att Kongl. Maj:ts framställning i denna fråga blifvit af sislidet års Riksdag förkastad. Detta beslut fattades vid förra riksdagen, men icke kan det vara ett

Tillfällig löneförbättring åt chefen för statens jernvägstrafik.

(Forts.)

gifvet rättesnöre, bindande för kommande Riksdagar, helst om man anser beslutet vara orätt.

Så är förhållandet här. Den embetsman, om hvilken nu är fråga, har många viktiga göromål, som hvila på honom, och dessutom finnes det kanske ingen embetsman, som har så stort ansvar som han. Tager man dertill i betraktande, att åtskilliga enskilda jernvägsbolag gifva sina chefer ganska betydliga löner, kan, med särskildt afseende å denna befattnings stora vikt, den af Kongl. Maj:t föreslagna löneförhöjning icke vara obillig, hvarför jag får yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr vice Talmannen: Då jag bland denna Kammares ledamöter i Stats-Utskottet är den ende reservanten i hela detta betänkande, har jag ansett mig böra yttra några ord för att förklara, hvarför jag reserverat mig. Vid förra riksdagen blef den nu föreslagna tillfälliga löneförbättringen af Utskottet tillstyrkt, men denna hemställan vann icke då Riksdagens bifall. De skäl, som af Utskottet blifvit åberopade för afslag å Kongl. Maj:ts framställning i denna fråga, äro dels att, då Utskottet föreslagit en förbättring i lönerna för presidenterne i hofrätterna, detta skett, emedan det der gälde en definitiv löneroglering, då deremot här endast fråga vore om en tillfällig lönetillökning, dels att denna framställning blifvit af förra Riksdagen pröfvad och afslagen. Hvad det förra skälet beträffar, anser jag det vara obilligt att, om man i öfrigt erkänner behovet af en löneförbättring för denne embetsman, icke bevilja densamma ens såsom tillfällig blott derföre, att det embetsverk, han tillhör, ännu icke har hunnit att undergå en definitiv löneroglering, hvilket ju är beroende på, när lönerogleringskomitén får tid att sysselsätta sig med detta embetsverk, och när den slutliga pröfningen deraf kan komma att ega rum. Det kan således hända, att en del embetsmän, nemligen i de verk som nu blifvit reglerade, redan vid nästa statsreglering få sina löner förhöjda. Vid nästa riksdag blifva några andra embetsverk reglerade, men hvilka känner man icke, och hvilket embetsverk, som kommer sist, vet man ännu mindre. Dessa komma emellertid i en ogynsamare ställning än de förra, och det kan dervid hända, att med regleringen dröjer så länge, att en embetsman, som suttit med en liten lön, hvars otillräcklighet man erkänt, men hvari någon förbättring icke kunnat ske, derföre att lönerogleringen icke hunnit till det embetsverk han tillhör, afgår innan regleringen hinner genomföras, och att hans efterträdare i stället genast får komma i åtnjutande af löneförhöjningen. Denna grundsats är dock enligt min tanke oriktig, i synerhet då man icke kan såsom skäl anföras, att hela denna löneförbättring är öfverflödig.

Hvad det andra skälet beträffar, eller att Riksdagen förut afslagit en enahanda framställning, så veta vi allt för väl, att Riksdagens beslut icke varit så respekterade, att icke den ena Riksdagen kunnat bifalla ett förslag, som en annan Riksdag afslagit.

Jag har således icke funnit några talande skäl mot bifall till denna fråga och har derföre ansett mig böra mot Utskottets beslut anmäla min reservation.

Herr Wallenberg: Jag betraktar denna fråga såsom gälde den,

icke chefen för ett embetsverk utan äfven föreståndaren för ett ganska stort industrielt företag, och anser ur denna synpunkt det icke vara lämpligt att ställa så till, att en sådan chef skall vara beroende af enskild förmögenhet, hvilket också begränsar regeringens valfrihet i händelse af ett ombyte. Det är af detta skäl och derföre att trafikinkomsterna väl tåla vid den föreslagna utgiften, som jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Tillfällig löneförbättring åt chefen för statens jernvägstrafik.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma endast hade yrkats, att Kammaren, med afslag å Utskottets förevarande hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning; gjordes först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Mom. b.

Bifölls.

Mom c.

Herr Ekman, Carl: Uti den framställning från Utskottet, som innefattas i detta moment, hafva Utskottets samtliga ledamöter instämt; men denna framställning från Utskottet blef först beslutad, sedan en ganska långvarig öfverläggning egt run inom Utskottet, under hvilken de mest olika åsigter uttalades om det sätt, hvarpå statens jernvägstrafik borde vara ordnad, för att deraf skulle kunna hemtas de fördelar, som Utskottets ledamöter ansågo, att staten vore berättigad att af densamma förvänta. Denna öfverläggning ådagalade åtminstone inom Utskottet alldeles uppenbart, att sedan statens jernvägstrafik erhållit så stora dimensioner, till hvilka den för närvarande växt ut, det är alldeles omöjligt för statsrevisorerna eller för representationen att med de krafter, som i allmänhet stå dem till buds, och under den tid, som för deras arbete är bestämd, erhålla en klar inblick uti den stora industriela verksamhet, som staten nu genom sin trafikstyrelse bedrifver. När man nu från många håll hör åsigter uttalas derom, att allting må hända icke är så riktigt väl bestämdt, som det borde vara, och olika förslag framställas om sättet att afhjelpa ett sådant förhållande, så anser jag för min del — och det var allmänna meningen inom Utskottet — att ingenting kan vara viktigare än att sprida fullständig kännedom om, huru förhållandena i verkligheten äro, och sätta dem, som skola i frågan besluta, i tillfälle att få sådana upplysningar af sakkunnige personer, att de kunna bedöma, huruvida allt är rätt väl bestämdt, eller i hvilka afseenden några ändringar kunna behöfva göras. Det har varit af sådana skäl, som Utskottet ansett sig böra till Riksdagens godkännande framställa det förslag, som innefattas i detta moment, nemligen att hos Kongl. Maj:t anhålla om en sådan förberedande

Förberedande granskning af jernvägstrafikstyrelsens förvaltning.

*Förberedande
granskning af
jernvägstra-
fikstyrelsens
förvaltning.
(Forts.)*

utredning af statens jernvägstrafiks förvaltning, som skulle kunna verka till det af mig nyss antydda målet; och jag vågar tro, att det måste vara i trafikstyrelsens sanna intresse, att ett bifall härtill blir lemnadt.

Under den ifver, med hvilken Stats-Utskottet, efter en långvarig öfverläggning, omfattade denna fråga, hvilken var den enda som, efter den förberedande behandlingen på afdelningen, blef dit återremitterad, och då man önskade att så fort som möjligt befordra betänkandet till trycket, har dels ett misstag insmugit sig i redaktionen, då der utglömts ett par ord, genom hvilka det blifvit tydligare, att det är personer, som stå utanför *förvaltningen* af statens jernvägstrafik, hvilka skulle besörja denna förberedande revision; och dels har Utskottet i detta moment c föreslagit en åtgärd, som hade varit fullt riktig, i fall den blifvit uppståld som vilkor för föregående moment b, der det är fråga om godkännande af jernvägstrafikens stat för året, men som, då den kommit i en särskild punkt, icke torde vara riktig; Utskottet har nemligen, utan att särskild motion derom blifvit väckt, anvisat medel för bekostande af den föreslagna revisionen. Ändamålet tror jag vinnes lika väl, i fall Riksdagen bifaller första delen af momentet, med iakttagande af den af mig antydda redaktionsjemkningen; ty Kongl. Maj:t lär icke sakna medel för detta ändamål.

På dessa skäl får jag anhålla om proposition på bifall till detta moment, med följande förändrade lydelse:

“att Riksdagen må i underdånighet anhålla, det ville Kongl. Maj:t i nåder förordna lämpligt antal utanför förvaltningen af statens jernvägstrafik stående sakkunnige män, med uppdrag att före nästinstundande statsrevision och tills vidare framgent årligen företaga en förberedande granskning af trafikstyrelsens förvaltning.”

Herr Carleson: För min del anser jag mig oberättigad att ingå i någon undersökning angående lämpligheten eller olämpligheten af den institution, som af Stats-Utskottet blifvit föreslagen. Grundlagen beskriver i § 39 Riksdagsordningen omfånget och beskaffenheten af Stats-Utskottets verksamhet och bestämmer dervid, huru långt Stats-Utskottets motionsrätt sträcker sig. Det heter i denna paragraf, att Stats-Utskottet åligger att “föreslå ej mindre hvad till fyllandet af stats- och riksgäldsverkens behof erfordras, sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna, än äfven beloppet af de summor, hvilka, jemlikt § 63 Regeringsformen, skola för särskilda händelser afsättas.” Endast i dessa fall har grundlagen medgifvit Stats-Utskottet någon motionsrätt, någon rätt att framställa förslag till Riksdagens omedelbara antagande. Det är visserligen sant, att vid åtskilliga tillfällen har Stats-Utskottet, på grund af det förmyndarskap, som Utskottet sedan äldre tider tillvällat sig öfver Riksdagen, sträckt ut sin motionsrätt ännu något längre; men att Utskottet härutinnan gått så långt, som det nu gjort, derpå vet jag icke det finnes något exempel. Ett förslag af beskaffenhet, som det af den föregående talaren framställda, skulle, enligt mitt förmenande, tillhöra Tillfälligt Utskotts, men icke Stats-Utskottets behandling; och derföre att Stats-Utskottet, med öfverskridande af sin lagliga befogenhet, framställt det förslag, som nu är i fråga, bör icke ett med anledning deraf väckt förslag af en en-

skild ledamot af Riksdagen undandragas den grundlagsenliga behandlingen. Vid sådant förhållande, och då hela den föredragna frågan framkommit i grundlagsvidrig ordning och följaktligen ej får med eller utan förändring prövas på den nu skedda föredragningen, skulle jag äfven föreställa mig, att det förslag, som den enskilde ledamoten af Kammaren nyss väckte, icke heller får komma under pröfning.

*Förberedande
granskning af
jernvägstra-
fikstyrelsens
förvaltning.
(Forts.)*

Skulle emellertid Kammarens Talman anse, att den fråga, som nu är föredragen till öfverläggning, kan vid detta tillfälle blifva föremål för Kammarens bifall eller afslag, får jag, för min del, på grund af hvad jag sålunda anfört, yrka, att Utskottets förslag i detta moment måtte afslås, emedan det ej är i grundlagsenlig ordning väckt.

Herr Wallenius: Jag har ingenting emot den uti föreliggande punkt begärda revision af statens jernvägstrafiks förvaltning. Den fruktan jag hyser, att ett nytt embetsverk skulle uppväxa bredvid jernvägstrafikstyrelsen, torde icke vara grundad, om man ur punkten i fråga tager bort orden "allt framgent". Jag vill dock fästa Riksdagens uppmärksamhet på ett förhållande, som jag anser vara orsaken, hvarfore nettot af jernvägstrafikinkomsterna så betydligt nedgått på senare tiden, nemligen kostnaderna för nattågen. Jag anser att kostnaderna för nattågen uppgå till öfver 1 $\frac{1}{2}$ million kronor, då man medtager i beräkningen att dubbel banbetjening och personal vid stationerna måste tillsättas för dessa tåg, och då man vet att jernvägstrafiken inbringar cirka 15 millioner kronor i brutto, så gör ju detta omkring 10 procent af deuta inkomst. Man säger, att 1 $\frac{1}{2}$ à 2 millioner kronors uppoffring på dessa tåg för vårt land icke betyder något, men må man då ihågkomma vid bedömandet af förhållandet mellan bruttot och nettot af jernvägsinkomsterna, att nattågen medtaga 10 procent af bruttot och behjerta detta förhållande. Jag vill nämna detta nu och rekommendera nattågen till den möjligen blifvande revisionens benägna åtanke samt till Riksdagens revisorers begrundande. Må man icke tillgripa höjandet af trafiktaxan för att få ett bättre netto af jernvägsinkomsterna, hvilken åtgärd blir högst skadlig för industrien i vårt land, utan hellre borttaga nattågen.

Riksdagens revisorer hafva anmärkt det skadliga uti jernvägstrafikstyrelsens benägenhet att centralisera göromålen. Detta anser jag beaktansvärdt. Det skulle blifva för jernvägen högst gagneligt om åt direktörerne vid de olika trafikdistrikten gäfves mera makt, och att de icke vore nödsakade att hos trafikstyrelsen begära tillstånd till den minsta åtgärd, som skall vidtagas för banans underhåll eller för ordningens upprätthållande ibland banpersonalen.

Jag vill, som sagdt, icke motsätta mig anhållandet hos Kongl. Maj:t om en revision för innevarande år af statens jernvägstrafik, tills Riksdagen grundlagsenligt kan tillsätta särskilda revisorer härför, utan yrkar antagandet af föreliggande punkt med den förändring, som af den siste värde talaren blifvit föreslagen.

Herr Wallenberg: - Den formela delen af saken torde väl blifva afgjord min bön förutan; går det icke för sig att behandla frågan på sätt som den nu är framställd, så är det ju mycket enkelt, att Stats-

Förberedande
granskning af
jernvägstra-
fikstyrelsens
förvaltning.
(Forts.)

Utskottets ordförande väcker en enskild motion af samma innehåll som den föreliggande punkten, hvilken motion sedan hänvisas till ett Tillfälligt Utskott. Skulle nu emellertid punkten komma att behandlas direkt, så vill jag i afseende på den af Utskottet använda motiveringen såsom min mening uttala, att statsrevisorerna torde väl icke, om de blott vilja sysselsätta sig med hvad som verkligen är angeläget och förtjent af deras uppmärksamhet, hafva så mycket att göra, att de icke ganska väl skulle kunna taga kännedom äfven om de saker, hvarom här är fråga. Vill man icke dess mindre hafva en ny institution, af den beskaffenhet som nu blifvit föreslagen, så får jag be, att man vid dess instiftande iakttager åtminstone någon varsamhet. Någon motion har icke varit väckt i denna fråga, och Kammarens ledamöter hafva således icke haft tillfälle att sätta sig in i densamma, förr än de fått läsa detta betänkande, i hvars nu till afgörande föreliggande punkt föreslås en bestämmelse, som går ut på *inrättandet af ett nytt embetsverk* af permanent natur. Här står nemligen "och tillsvidare framgent ärligen", och det kan väl icke nekas, att i dessa ord ligger ganska tydligt uttryckt den mening, att den ifrågasatta institutionen skulle blifva permanent. Till ett sådant beslut kan jag för min del icke med min röst bidraga. För att emellertid tillfredsställa den önskan, som här blifvit uttalad, om noggrannare granskning af trafikstyrelsens förvaltning, har jag visserligen intet emot, att ett fåtal komiterade tillsättas, hvilka ega att före nästa revision afgifva sitt betänkande i frågan; men jag har aldrig hört, att man plägar på det lättvindiga sätt, som här blifvit föreslaget, skapa till en helt och hållet ny institution af permanent beskaffenhet. Jag får således anhålla om bifall till det af ordföranden i Stats-Utskottet gjorda förslag med uteslutande af orden "och tills vidare framgent ärligen".

Herr Hallenborg: Jag anhåller endast att få yttra några ord i afseende på den ifrågasatta grundlagsenligheten af det föreliggande momentet. Jag vill icke bestrida, att den uppfattning af saken, som den ärade talaren på kalmarbänken uttalat, strängt taget är riktig. Men det gäller så ofta i afseende på grundlagstolkning, att hvad som under en lång tid blifvit häfd får fortfarande gå oanmärkt förbi, och i detta afseende ber jag att få erinra om, huru Stats-Utskottet vid många föregående riksdagar i anledning af frågor, som i Utskottet behandlats, sjelfnamt framkommit med förslag om underdåniga skrivelser till Kongl. Maj:t. Så skedde, som Kammaren torde påminna sig, då fråga sist väcktes om Kommerskollegii omorganisation; Utskottet framställde ett förslag att ingå till Kongl. Maj:t med anhållan att utreda ämnet. Jag tror således, hvad den föreliggande punkten beträffar, att i afseende å dess första del icke någon anledning förekommer att vägra proposition derå. Hvad åter vidkommer den sista delen, eller förslaget att anvisa kostnaden att af trafikmedlen utgå, så torde det deremot vara klart, att, då fråga derom icke genom enskild motion blifvit väckt inom den i grundlagen föreskrifna tid, ej heller Kongl. Maj:t till Riksdagen afgifvit proposition derom, framställandet af ett sådant förslag icke är med grundlagen öfverensstämmande och således icke heller kan göras till föremål för proposition. Hade en motion blifvit väckt, hvars inne-

håll motsvarat det i föreliggande punkt gjorda förslaget intill orden "samt för sagda ändamål etc.", så hade en sådan fråga blifvit remitterad till Tillfälligt Utskott och kunnat väckas när som helst under riksdagen. Men om dertill lägges hvad som innehålles i de nyss citerade orden, då hade den måst väckas inom den i grundlagen i sådant afseende föreskrifna tid och hade bort hänvisas till Stats-Utskottet. Jag har endast velat framlägga min åsigt om det gjorda förslaget grundlagsenlighet, och är för öfrigt öfvertygad, att saken blir lättast tydliggjord genom det sätt, hvarpå Talmannen kommer att framställa proposition å detsamma.

*Förberedande
granskning af
jernvägstra-
fikstyrelsens
förvaltning.
(Forts.)*

Herr Ekman: I afseende på den ifrågasatta grundlagsenligheten af hvad Utskottet här föreslagit, kan jag nu så mycket hellre förbigå denna del af frågan, som den näst föregående talaren upptagit densamma till granskning. Men jag får hemställa, huruvida det skulle kunnat anses såsom ett öfverskridande af Stats-Utskottets rättigheter, om Utskottet i sin motivering till det föreliggande betänkandet, samtidigt med behandlingen af de i föregående moment innehållna framställningar, der det ålegat Stats-Utskottet att föreslå beräkningen af kostnaden för upprätthållande af statens jernvägstrafik, tillika omnämnt, att Utskottet under sin granskning af denna fråga fått den uppfattning, (jag tager detta såsom ett exempel), att de senast anordnade nattågen gjorde en alltför stor minskning på öfverskottet af jernvägstrafiken, på grund hvaraf Utskottet ansåg tjenligt, att man hos Kongl. Maj:t begärde, det en särskild utredning i detta afseende blefve verkställd och resultatet deraf framlagd för Riksdagen. Jag tror icke, att någon skulle kunnat bestrida, att Utskottet haft fullkomlig rättighet dertill och således kunnat på grund af sin granskning af det föreliggande förslaget till utgiftsstat komma med en sådan anmärkning och begära en särskild utredning deraf. På samma sätt hade man ju kunnat begära en utredning, huruvida icke en styrelsen medgifven rätt att i vissa fall nedsätta den fastställda trafiktaxan borde tagas bort, och man kunde vidare ifrågasätta, huruvida icke åtskilliga af de utgifter, som trafikstyrelsen får vidkännas för komplettering af stationer och dylikt, rättare borde tillhöra jernvägsbyggnadsstyrelsens konto. Med ett ord, många sådana saker finnas, hvaraf Utskottet skulle kunna henta anledningar att göra framställning för deras utredande, och deremot hade förmodligen icke varit någon anmärkning att göra. Om man nu i stället anser tjenligt att sammanfatta alla dessa framställningar i en enda anhållan, att Kongl. Maj:t ville föranstalta en utredning af allt hvad som tillhör jernvägstrafiken, så kan jag ej annat finna, än att detta är ett tillvägagående, hvartill Utskottet har lika mycken rättighet som till det nyssnämnda, men som har det företrädet, att man derigenom har förhoppning att lättare komma till det åsyftade målet, nemligen att vinna klarhet och reda.

En talare midt emot mig anmärkte, att, om statsrevisorerna befattade sig med hvad som är angeläget, skulle de kunna medhinna äfven den här ifrågasatta utredningen. Jag skall icke tillåta mig att ingå i någon granskning om hvad deras tid skulle kunna medgifva dem att göra. Men det vill likväl synas mig samolikt, att, om de skulle

*Förberedande
granskning af
jernvägstra-
fikstyrelsens
förvaltning.*

(Forts.)

egna så stor del af densamma åt jernvägstrafiken, som skulle blifva nödvändigt, om man ålade dem en sådan granskning, då skulle deras granskning af åtskilliga andra delar af statsförvaltningen blifva ganska knapphändig. Jag ber dessutom få anmärka, att, om man af statsrevisorerna begär en sådan fullständig utredning af detta ämne, då måste man vid val af statsrevisorer taga särskild hänsyn dertill och just tillsätta sådana personer, som ega förmåga att verkställa en sådan utredning. Huruvida statsrevisionen för öfrigt skulle vinna derpå, blir en annan fråga, som jag för ögonblicket lemna derhän. — Vidare har af samme talare blifvit framhållet det efter hans åsigt olämpliga i att begära en sådan revision »att tills vidare framgent årligen företagas». Men det är ju möjligt, att under hvar och ett förvaltningsår kunna inträffa sådana förhållanden, hvarom det är angeläget för representationen att erhålla kännedom för fastställandet af utgiftsstaten; och jag kan därför för min del icke se något skäl, hvarföre ej det här ifrågasatta förfaringsättet fortfarande bör iakttagas, till dess man finner en annan, ännu lämpligare form, hvarunder en sådan utredning eller granskning kan åstadkommas. På dessa af mig anförda, som jag vågar tro, rent praktiska skäl, anhåller jag ånyo att Kammarerna behagade skänka sitt bifall till det förslag, hvarå jag hos Talmannen anhållit om proposition.

Herr Carleson: Efter min tanke finnes icke något praktiskt skäl, som tillåter Kammarerna att öfverträda grundlagens bud. Den siste talaren har, om jag ej missförstått honom, grundat sin bevisföring till stöd för Utskottets befogenhet att framställa detta förslag dels derpå, att ett lika beskaffadt förslag kunde hafva sammanknutits med det föregående momentet *b*, dels derpå att ingen skulle anse orätt, om förslaget hade i Utskottets motivering intagits. Det förstnämnda skälets giltighet tillåter jag mig bestrida på de grunder, jag redan anført. Deremot vill jag visst icke förneka, att Utskottet varit oförhindradt att i motiveringen till någon grundlagsenlig hemställan tala om hvad som nu är ifrågasatt, lika väl som om hvad som helst annat, som ämnet kunde gifva anledning att beröra. Men jag föreställer mig, att Kammarerna icke kan godkänna den åsigten, att allt, hvad Utskottet behagar intaga i sin motivering, också är af beskaffenhet att Utskottet eger att derom väcka förslag. Motiveringen kan ofta innehålla sådant, som ganska få af Kammarernas ledamöter torde vara benägna att erkänna såsom sin mening, fastän de bifalla det slut, hvartill Utskottet kommit, och fördenskull lemna de anförda grunderna utan uppmärksamhet. Om man utsträckte Utskottets befogenhet ända derhän, att allt, som ginge an att tala om i en slik motivering, också kunde af Utskottet göras till föremål för Kammarernas beslut, då blefve Stats-Utskottets motionsrätt fullkomligen obegränsad och man stälde sig uppenbarligen i snörät strid mot grundlagen.

Herr Wallenberg: Hellre skulle jag med den siste talaren afslå frågan, än gå in på det af Stats-Utskottets ordförande förordade förslaget. Han har velat framhålla, att man skulle vinna så stora saker på att etablera den föreslagna kommissionen icke såsom en vanlig komité, hvilken blifvit tillsatt för att verkställa utredning af en sak, utan

såsom ett nytt embetsverk; går man på det sättet till väga, då får man också säkerligen vänta på resultaten af dess verksamhet. Det kan hända, att man tycker, att resultaten gerna kunna låta vänta på sig, och att inga förbättringar böra vidtagas under tiden, utan det får gå bäst det kan så länge; och då tror jag man gjort ett halft steg tillbaka genom denna inrättning, i stället för att vi eljest kanske under tiden hade tagit ett halft steg framåt. Jag kan icke se hvad som hindrar Riksdagen att vid ett kommande riksmöte ånyo fatta ett liknande beslut och då bestämma ett särskildt anslag till den begärda utredningskommissionen: ty den kan naturligtvis icke lefva på ingenting, och icke heller lär det väl gå an att för dess räkning är efter år använda penningar, som äro anvisade för andra ändamål, utan den bör väl då komma in på något ställe i utgiftsbudgeten. Och om komitén visat sig inkomma till statsrevisorerna med så förträffliga och gagneliga upplysningar, att man finner sig ega allt skäl att vara belåten dermed, då hyser jag icke det ringaste tvifvel, att icke Riksdagen förnyat sitt beslut och fortfarande beviljar anslag till samma kommission. Jag fortsätter mitt yrkande om bifall till mitt förslag, och hvad särskildt beträffar den ärade ordförandens i Stats-Utskottet yttrande om statsrevisorernas tillsättning, så är väl han den som minst har att beklaga sig öfver det sätt, hvarpå den utfallit.

*Förberedande
granskning af
jernvägstra-
fikstyrelsens
förvaltning.*
(Forts.)

Grefve Beck-Friis: Jag anhåller att med anledning af den siste talarens yttrande, att man skulle vara på väg att inrätta ett permanent embetsverk, få uttala min åsigt, att en sådan fruktan är alldeles obefogad. Man behöfver i detta afseende endast läsa de motiv för förslaget, som Utskottet i sitt betänkande framlagt. Det heter i Utskottets motivering, att "Utskottet föreställer sig, att ändamålet sannolikt skulle kunna vinnas genom utvidgning af statsrevisionen, så att en fristående revision upprättades för granskningen af jernvägsförvaltningen i dess helhet. Då emellertid en dylik anordning förutsätter förändringar ej endast i den för revisorerna gällande instruktion utan äfven i 72 § Riksdagsordningen, och således först i en framtid skulle kunna komma till stånd, har Utskottet ansett sig böra tillstyrka anlitaandet af en annan åtgärd i denna riktning, som redan nu skulle kunna vidtagas, nemligen" etc.

Häraf synes mig alldeles tydligt framgå, att Utskottet tänkt sig den nu föreslagna anordningen såsom endast af provisorisk natur; och jag tror således icke att något skäl förefinnes att på den grunden låta afskräcka sig från att skänka sitt bifall till förslaget. Hvad de af en ärad talare här i mitt granskap framställda anmärkningar beträffar, tror jag, att han något missförstått det af Stats-Utskottets ordförande afgifna yttrande. Denne sistnämndes mening var nemligen icke att framhålla, att det nu i fråga varande förslaget skulle kunnat upptagas i motiveringen och på grund deraf äfven göras till föremål för Kammarrens beslut; utan han ville säga, att det skulle hafva kunnat uppställas såsom vilkor för det förhöjda anslaget till jernvägstrafiken, och ett sådant förslag tror jag icke man skulle kunnat förneka Stats-Utskottet att framställa. Det har också verkligen under Utskottets behandling af detta ämne varit fråga om att sammanbinda den nu föreliggande punk-

Förberedande granskning af jernvägstrafikstyrelsens förvaltning. ten såväl med anslaget af 11 millioner åt jernvägstrafiken som med löneförhöjningen åt generaldirektören. Men man fann icke lämpligt att göra dessa anslag beroende af en sådan sak som denna.

Jag tror därför för min del, att man gör rättast i att bifalla det föreliggande momentet i den form det af Stats-Utskottets ordförande blifvit föreslaget.

(Forts.)

Herr von Ehrenheim: Det är icke min afsigt att yttra mig om det mer eller mindre grundlagsenliga i Stats-Utskottets förfarande att framställa ett sådant skrifvelseförslag, som det nu föreliggande. Grundlagsenligheten deri synes mig visserligen tvifvelaktigt; men å andra sidan har sådant i så många fall förut praktiserats, att jag för min del icke tilltror mig att på den grund yrka afslag. Hvad jag deremot tillåter mig fästa uppmärksamheten på, är, att de garantier mot en alltför hastig behandling af ärendena, som Riksdagsordningen otvifvelaktigt äsyftar med föreskrifterna, att motioner skola först hänvisas till Utskott samt frågan derefter i Utskott behandlas och till sist Kammarens föreläggas, högst betänkligt minskas, om Kammararens ledamöter först genom ett Utskotts betänkande få del af en fråga, helst en större och viktigare sådan. Jag tror således, att om man nu icke vill afslå det gjorda skrifvelseförslaget, så bör man åtminstone gifva den ifrågasatta institutionen en så inskränkt och provisorisk form som möjligt och till den ändan acceptera Herr Wallenbergs förslag att ur skrifvelsen borttaga orden "och tills vidare framgent". Det synes mig vara så mycket mer skäl att göra en sådan inskränkning, som man först efter vunnit erfarenhet kan erhålla visshet om hvilken betydelse en sådan granskning, som den här ifrågasatta, kan få. Att nu begära att den för all framtid skall fortgå, att begära detta endast och allenast på den korta undersökning Kammararens ledamöter kunna hafva varit i tillfälle att egna frågan, synes mig i hög grad obetänkt. För min del får jag säga, att, om Kammararen bifaller den gjorda framställningen, jag hoppas, att det åtminstone måtte ske med den inskränkning, som Herr Wallenberg föreslagit.

Herr Ekman: Då jag för min del icke finner någon olägenhet af att den underdåniga framställning, jag här förordat, erhåller den form Herr Wallenberg föreslagit, eller att den ifrågasatta särskilda revisionen begäres till en början blott för ett år, då nästa Riksdag blir i tillfälle att, derest revisionen visar sig medföra det gagn, jag deraf hoppas, derpå begära en fortsättning, så anhåller jag att få frånträda mitt förra yrkande och förena mig med Herr Wallenberg.

Herr Wallenius: Äfven jag afstår från mitt förra yrkande och förenar mig med Herr Wallenberg.

Grefve Beck-Friis: Jag får likaledes, med frånträdande af mitt förut gjorda yrkande, instämma i det förslag Herr Wallenberg afgifvit.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende å det förevarande momentet, hvars antagande i dess helhet ej af någon ledamot yrkats — ett yrkande,

hvarå, derest det blifvit framställt, Herr Grefven och Talmannen skulle ansett sig ej kunna göra proposition, enär, enligt Herr Grefven och Talmannens åsigt, Stats-Utskottet saknade befogethet att utan föranledande af någon Kongl. proposition eller enskild motion afgifva förslag om anvisande af medel till något nytt statsbehof eller om förhöjning af något förutvarande statsanslag — hade framställts yrkanden dels af Herr *Wallenberg* derom, att momentet skulle bifallas med följande förändrade lydelse: "att Riksdagen må i underdånighet anhålla, det ville Kongl. Maj:t i nåder förordna lämpligt antal utanför förvaltningen af statens jernvägstrafik stående sakkunnige män, med uppdrag att före nästinstundande statsrevision företaga en förberedande granskning af trafikstyrelsens förvaltning"; dels ock af Herr *Carleson*, att merberörda moment skulle af Kammaren afslås.

Förberedande granskning af jernvägstrafikstyrelsens förvaltning.
(Forts.);

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till momentet med den af Herr *Wallenberg* föreslagna förändrade lydelse, hvarvid svarades många ja, blandade med nej, och sedermera proposition på afslag å samma moment, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja; hvaruppå och efter det proposition på Herr *Wallenbergs* förslag ånyo blifvit gjord samt med många ja, blandade med nej, besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Herr *Carleson* begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller momentet *c* i 16:de punkten af Stats-Utskottets utlåtande N:o 20 med följande förändrade lydelse: "att Riksdagen må i underdånighet anhålla, det ville Kongl. Maj:t i nåder förordna lämpligt antal utanför förvaltningen af statens jernvägstrafik stående sakkunnige män, med uppdrag att före nästinstundande statsrevision företaga en förberedande granskning af trafikstyrelsens förvaltning", röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, afslår Kammaren det förevarande momentet.

Omröstningen företogs, och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 70.

Nej — 25.

17:de—23:dje punkterna.

Biföllos.

Anslag till
agrikultur-
kemiska an-
stalter.

24:de punkten.

Mom. a.

Herr von Möller: Då jag har för afsigt att yrka återremiss på denna punkt, ber jag att få uttala de skäl, som mana mig härtill, och anhåller att härvid, ehuru endast det första momentet af punkten är föredraget, få för sammanhangets skull yttra mig äfven om de öfriga.

Vid det sammanträde, som 1874 hölls med ombud från rikets samtliga hushållningssällskap, väcktes af Grefve Erik Sparre motion "om anslag till agrikulturkemiska försöksanstalter å lämpliga orter inom riket." Det Utskott, som af ombuden tillsattes för att behandla denna motion, och hvare fyra män, ännu tillhörande denna Kammare, voro ledamöter, afgaf i anledning af motionen det förslag, »att Kongl. Landtbruksakademien ville upprätta förslag till en för Sveriges förhållanden lämplig fullständig agrikulturkemisk och fysiologisk försöksanstalt medelst omorganisation af den på experimentalfältet befintliga, och deretter till Kongl. Maj:t med underdånig framställning i ämnet inkomma.» Detta förslag gillades af samtliga ombuden, hvilka vid förslagens antagande tillika uttalade den önskan, "att agrikulturkemister till biträde åt jordbruket och näringarne borde anställas, der hushållningssällskapen bidroge med hälften af beloppet för kemisternes aflöning samt bekostade åt dessa laboratorium och, der så erfordrades, bostad." Landtbruksakademien har, åtminstone delvis, icke yttrat sig öfver ombudens hemställan. Visserligen har Akademien rörande den vid experimentalfältet förefintliga försöksanstalten föreslagit, att till uppförande af ett växthus derstädes måtte anvisas 10,500 kronor samt till växthusets underhåll och aflöande af en botanist 1,500 kronor, hvilket förslag blifvit af Kongl. Maj:t upptaget och af Stats-Utskottet tillstyrkt. Men deremot har Landtbruksakademien icke yttrat ett ord om den ifrågasatta omorganisationen af experimentalfältet, hvarom det hette i det ofvanberörda, till hushållningssällskapens ombud afgifna utskottsbetänkandet: "Innan alltså inrättandet af någon ny försöksanstalt för jordbruket (Landwirthschaftliche Versuchs-Station) kan ifrågasättas, synes det Utskottet, att den enda dermed någorlunda jemförliga institution vi ega, nemligen Landtbruksakademiens experimentalfält och dermed förenade agrikulturkemiska laboratorium, dertill först borde ombildas. Det lärer Sverige till heder, att redan omkring 1812, och således årtionden innan några försöksstationer i utlandet uppstodo, hafva grundat denna mönsterfarm. Den har såsom sådan i sinom tid verkat gagnande, och skall äfven framdeles kunna göra det, om den tidsenligt organiseras och rikligare doteras. Det var onekligen ett misstag, då man på mönsterfarmen inympade en agrikulturkemisk försöksstation, att då tillåta båda att sjelfständigt, i hvar sin riktning, få verka. Vid en omorganisation böra båda förenas under en föreståndare, som för institutionen och dess verksamhet blir ansvarig." På ett annat ställe i samma betänkande säges vidare: "Det är icke antalet af dylika försöksanstalter, utan sättet huru de förvaltas, som betingar den deraf härflytande nyttan, och sällan torde en föreståndares individualitet mera inverka på resultaten än här." Om allt detta nämner Landtbruksakademien i sitt underdåniga memorial

af den 18 sistlidne Oktober icke ett ord, och man svärfvar, efter genomläsning af memorialet, i fullkomlig okunnighet om hvem som skall blifva denna institutions föreståndare. Väl yttrar Akademien i slutet af sitt memorial, hvilket finnes infördt i det vid den Kongl. propositionen fogade statsrådsprotokoll: "Om Akademiens här framställda förslag bifallas, torde för samtliga agrikulturkemiska anstalterna i riket böra utfärdas nådigt reglemente, enligt hvilket dessa anstalters verksamhet närmare anordnas och bestämmes." Men Riksdagen, som nu har att pröfva en begäran om anslag för dessa institutioner till belopp af 24,000 kronor, känner intet om huru de skola organiseras och huru de mångtaliga kemisterne skola i deras blifvande verksamhet kontrolleras. Att döma af det i Akademiens memorial förekommande uttryck, att "Akademiens experimentalfält och dess agrikultur-kemiska försöksanstalt böra hädanefter såsom hittills fortgå", kan man väl sluta, att intendenten skulle, för att nyttja Akademiens ord, verka i det praktiska jordbrukets och dess binärings intressen, anställa acklimatisationsförsök, jämförande odlingsförsök m. m. och att således kemistens verksamhet skulle blifva inskränkt till laboratoriet och botanistens till växthuset och trädgården. Men kan det verkligen vara meningen, att de skola i hvarje fall verka oberoende af hvarandra, och, om så är, hvad skall man väl kunna vänta af en dylik treenighet, som icke har en styrande och ledande grundtanke för alla sina försök? Jag befarar, att en sålunda ordnad institution icke blefve till något gagn. Vid alla utländska försöksstationer är det kemisten, som är stationens chef, och det är på honom som ansvaret hvilar, på hans större eller mindre vetenskapliga insigter man stöder sin förväntan om ett gagnande resultat af stationens verksamhet. Landtbruksakademien har, förmodligen af undseende för sina nuvarande tjänstemän, icke velat yttra sig om åt hvilken bland dessa, intendenten eller kemisten, chefskapet för den ifrågavarande institutionen borde uppdragas, och Akademien har således icke uttalat sig rörande den af hushållningssällskapens ombud såsom nödig framhållna omorganisationen. Det vill dock synas, som, derest institutionen erhöle den nu af Kongl. Maj:t föreslagna form med en växtfysiolog jemte agrikulturkemisten och assistenten, intendenten skulle kunna utbytas mot en person utan andra kvalifikationer än tillräcklig kunskap i jordbruket för att kunna sköta de 40 tunnland jord, hvaraf experimentalfältet utgöres, och nöjaktig skicklighet i bokföring. Detta är hvad jag har att anmärka mot den första delen af frågan, eller den som rörer experimentalfältet.

Hvad nu åter beträffar de 4 ifrågasatta agrikulturkemiska stationerna, så är här för dem föreslaget ett anslag af 12,000 kronor, att utgå med 3,000 kronor till hvardera, för så vidt vederbörande hushållningssällskap "förbinda sig att upprätta laboratorium och bekosta lokal för detta jemte bostad eller hyresmedel för agrikulturkemist och assistent samt bekosta aflöningen till dessa och laboratoritjenaren äfvensom årliga utgifterna till laboratoriets underhåll samt till inköp af böcker och inventarier för stationens behof." Mig förefaller detta visserligen vara ett alltför tungt maskineri och efter mitt förmenande derjemte obehöfligt. I det Kongl. Maj:ts proposition bifogade statsrådsprotokoll nämnes, att under åren 1869—1874 vid experimentalfältet verkstälts i

*Anslag till
agrikultur-
kemiska an-
stalter.*
(Forts.)

*Anslag till
agrikultur-
kemiska an-
stalter.
(Forts.)*

medeltal 226 analyser årligen för enskilde personers räkning, och redogörelsen för dessa analyser utvisar att, under det desamma 1871 uppgingo till 279, de sedermera nedgätt, 1872 till 217, 1873 till 205 och 1874 till 179. Man finner således, att åtminstone icke någon ökning i begäret efter dylika analyser försports under de sista åren. Huru kan man då tro, att begäret derefter skulle på en gång fyrdubblas blott derföre att man genom ett anslag bereder tillfälle till analysers verkställande till fyra gånger så stort antal, som hittills kunnat erhållas. Jag yttrar icke detta för att motsätta mig det ifrågavarande anslaget, utan för att genom en återremiss söka vinna en förnuftigare anordning deraf, hvilket är för vårt land af den största vigt. Under den 7 Januari innevarande år har promulgerats en Kongl. förordning angående vård och försäljning af arsenik samt af andra giftiga ämnen och varor, i hvilken förordning det heter i 32 §: "Hesovårds- och kommunalnämnder vare ock pligtige att egna sin uppmärksamhet åt undanröjandet af de vådor, som kunna uppkomma af arseniksyrlighets och andra giftiga ämnens obehöriga innehafvande eller vårdslösa förvaring och användande, äfvensom af sådana varors försäljning och bruk, hvilka äro med giftiga ämnen målade, färgade eller annorledes försatta." Huru skola väl kommunalnämnderna kunna fullgöra detta nya åliggande, om de icke hafva kemister ställda vid sin sida? Om det anslag af 12,000 kronor, som här är föreslaget för inrättande af fyra agrikulturkemiska försöksstationer, i stället fördelades på t. ex. åtta kemister, med 1,500 kronor på dem hvardera, under skyldighet för hushållningssällskapen och landstingen i de orter, der desse kemister anställdes, att gemensamt bidraga till deras aflöning, laboratorier o. s. v. och desse åtta kemister erhöle till åliggande att icke blott verkställa undersökningar för åkerbruket, utan äfven tillhandagå hesovårds- och kommunalnämnder med de analyser, hvarom de på grund af nyssnämnda förordning kunde få anledning att föranstalta, är jag för min del öfvertygad, att detta anslag skulle blifva till vida större gagn. Jag nämnde, att i händelse af en dylik anordning landstingen borde jemte hushållningssällskapen gemensamt bidraga till aflöning m. m., och skälet dertill ligger naturligtvis i den nytta, kommunerna vid tillämpningen af den omnämnda giftförordningen skulle kunna hemta af dessa kemister.

Slutligen har Landtbruksakademien uraktlätit att yttra sig om Ultuna och den der planterade försöksstationen. Ja! Måhända har Akademien deri haft rätt, och möjligen borde jag icke här yttra mig om nämnda institution. Jag skall icke heller göra det vidare, än att jag tillåter mig att med afseende derpå ur de tryckta handlingarne vid 1874 års sammanträde med hushållningssällskapens ombud uppläsa några rader. I det till detta möte afgifna, förut af mig återopade utskottsbetänkande nämnes bland annat, att, sedan Landtbruksakademien till agrikulturkemisten på Ultuna öfverlemnadt förslag till agrikulturkemiska arbeten, som borde der utföras, denne gaf till svar, att "kompostberedning icke kunde af stationen åstadkommas, såsom varande i saknad af dertill behöfliga materialier, t. ex. det viktigaste — dy eller torfjord"; samt att "stationen saknade tillfälle att utsträcka sin verksamhet till försök i afseende å ladugårdsskötsel och mejeri." Det heter vidare om föreståndaren för försöksstationen derstädes, att "han är af

styrelsen för Landbruksinstitutet förordnad att vara lärare i agrikulturkemi och geologi, och hans assistent till lärare i oorganisk kemi och laborationer.“ Då man använder kemisten och assistenten vid en kemisk försöksstation till lärare vid en landbruksskola, är det lätt nog att inse, i hvad mån stationen kan fylla sin bestämmeelse. Jag har velat påpeka detta, emedan, om man här antog Stats-Utskottets förslag, skulle man i sjelfva verket erhålla *fem* sådana tunga inrättningar, som omnämnas i mom. 4 af den föreliggande punkten, i stället för att vi behöfva många fler, men utan ett så tungt maskineri, som med både kemist och assistent och den vid hvarje svensk institution oundviklige vaktmästaren.

De brister, jag nu påvisat i det framlagda förslaget, väsendtligen härledande sig från Landbruksakademiens mindre fullständiga redogörelse till Kongl. Maj:t, och den förändrade ställning, hvori frågan kommit genom den numera bekantgjorda förordningen om gifter, synas mig utgöra fulla skäl för Stats-Utskottet att taga frågan i ytterligare ompröfning. Jag har anledning tro, att äfven från Andra Kammaren fråga kommer att väckas om återremiss, och jag hyser den förhoppningen, att de af mig därför förebragta skäl skola finnas ega den giltighet, att, då jag nu begär återremiss till en början af mom. a af denna punkt, jag skall få åtminstone en del af denna Kammares ledamöter med mig.

Herr Ribbing, Carl: Den föregående ärade talaren har redan vid behandlingen af denna punkt tillkännagifvit, att han för sin del ämnar yrka återremiss äfven af de följande, och detta, såsom det föreföll mig, hufvudsakligen med anledning af innehållet i punkten *d*. Då denne talare ingått i pröfning af alla punkterna, må det tillåtas mig att göra detsamma och med några ord söka bemöta hans anförande, emedan jag för min del helst skulle önska, att Utskottets förslag i alla dess delar blefve bifallet.

Såsom den förnämsta orsaken till sitt yrkande om återremiss anförde talaren, att han önskade en omorganisation af Landbruksakademiens experimentalfält och dervarande agrikulturkemiska försöksanstalt till en enda stor anstalt. Jag tror för min del, att just den här föreslagna åtgärden innebär ett tillmötesgående af en sådan önskan, derföre att försöksanstalten derigenom blefve befriad från en mängd analyser, hvarmed den icke borde sysselsätta sig, utan hvilka borde tillhöra dessa mindre försöksanstalter i rikets särskilda delar.

Han har vidare yttrat, att han anser det nu uppgjorda förslaget till dessa anstalter eller stationer vara ett så tungt maskineri, att han icke kunde förstå, huru de skulle kunna komma till stånd. Jag kan icke dela denna åsigt, utan tror att de mycket lätt skulle komma till stånd, då till och med redan nu inom en del af riket, nemligen den vestra, man är färdig att upprätta en sådan anstalt och beslutat sig för att dertill bidraga med icke obetydliga belopp.

Att tänka sig att dessa försöksanstalter skulle komma att utföra sådana analyser, som föranledas af författningen om gifter, tror jag är att gå utöfver hvad som med skäl kan fordras af dem. Dessa anstalter skulle, såsom också mycket tydligt står i så väl Kongl. Maj:ts propo-

*Anslag till
agrikultur-
kemiska an-
stalter.*
(Forts.)

*Anslag till
agrikultur-
kemiska an-
stalter.
(Forts.)*

sition som Utskottets betänkande, "utföra kemiska analyser å jordarter, gödselslag och fodermedel m. m." och jag är öfvertygad att de härmed skulle få fullt upp att göra. Det står visserligen "med mera," och om anstalterna hafva tid och tillfälle att verkställa analyser af giftiga ämnen, tror jag säkert, att dervarande kemister icke skulle undandraga sig sådant arbete, då det säkerligen skulle vara inkomstbringande för dem.

Jag tror därför att det är alldeles obehöfligt att återremittera detta betänkande och anhåller för min del om bifall till den nu föredragna punkten, likasom jag ber att på förhand få förklara, att jag ämnar yrka bifall äfven till de öfriga.

Grefve Beck-Friis: Jag får äfven motsätta mig en återremiss, då jag nämligen icke kan inse, att något skäl därför finnes uti den omständighet, att, såsom en ärad talare nyss sade, man icke vet, hvem som skall blifva chef för denna anstalt och huru hans tjensteåligganden skola ordnas i förhållande till intendenten. Det vore efter min tanke att alltför mycket ingå i detaljer, om Riksdagen äfven skulle besluta i sådana saker. Uti Landtbruksakademiens yttrande står det ju tydligt, att anstalten genom den mängd arbeten och undersökningar, som der utförts, hindrats att verka för sitt egentliga ändamål. Genom att man nu befriade densamma från sådana analyser och andra undersökningar, som der för enskildes räkning hittills blifvit utförda, skulle den mera odeladt kunna egna sig åt det rent vetenskapliga och verka i det praktiska landtbrukets allmänna intresse. För att emellertid göra detta fullkomligt, behöfves, enligt hvad i samma yttrande vidare framhålles, först och främst en botanist och ett växthus. Jag tror således, att denna fråga från Akademiens sida blifvit fullt utredd och jag vet icke, huru Stats-Utskottet skulle kunna ingå i vidare detaljer.

Den andra omständighet, som enligt samme talares åsigt skulle föranleda till en återremiss, gälde försöksanstalterna i orterna och, om jag ej missförstod talaren, var det hans mening att dessa skulle kring-spridas öfver hela Sverige och snart sagdt finnas uti hvarje kommun. Jag vet ej, huru han tänkt sig saken, men, då han särskildt talade om undersökning af giftiga tapeter, vill jag blott fästa uppmärksamheten vid att sådana undersökningar ju kunna lämpligast ske å närmaste apotek och att staten icke, åtminstone efter min tanke, bör dertill bidraga. Deremot äro dessa försöksanstalter rent vetenskapliga institutioner och fordra därför bidrag från statens sida. Det nu ifrågasatta bidraget är också icke särdeles stort. Staten skulle lemna 12,000 kronor, och sedan återstår för de särskilda hushållningssällskapen att upprätta laboratorier och bekosta lokaler för dem m. m. Jag tror mig veta, att enligt upp-gjorda kalkyler de kostnader, som hushållningssällskapen sålunda skulle få vidkännas, komme att uppgå till många gånger högre belopp än stats-bidraget. Högeligen betvivlar jag, att samma ändamål skulle kunna uppnås genom att splittra krafterna.

Jag kan således icke förena mig om en återremiss, utan yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Odelberg: Då jag också uppträder för att yrka bifall till det föredragna momentet af denna punkt, ber jag att få med några

ord besvara den förste ärade talarens yttrande, men jag inskränker mig nu till detta moment, under förhoppning att framdeles få yttra mig om de öfriga.

Det första skälet, som den ärade talaren anförde emot bifall, var att Landtbruks-akademien i sin underdåniga skrifvelse i ämnet icke skulle hafva tillräckligt uttalat sig om, huru den nuvarande försöksanstalten vid Experimentälrådet skulle komma att framdeles organiseras. Det är dock kanske för mycket begärtdt, att Akademien i en sådan skrifvelse som den ifrågavarande skulle ingå uti de minsta detaljer om huru en sådan institution skulle vara organiserad. Dessutom torde det för hvar och en, som något befattadt sig med landtbruk och tagit notis om förhållandena i andra länder, vara bekant, huru en sådan institution bör vara beskaffad. Landtbruks-akademien har för öfrigt gifvit tillräckligt skäl för sig och antydt, i hvilken riktning den nya institutionen bör gå, då den klagar öfver att den nuvarande anstalten icke kan fullt uppfylla sitt ändamål, emedan föreståndaren är alltför mycket upptagen af analyser och undersökningar för enskildes räkning, resor, brevexling m. m. Det är alldeles klart, att en föreståndare för en försöksstation, som skall undersöka hvarjehanda ämnen i landtbruksväg, hvilka undersökningar dagligen måste följas, icke kan fullgöra sitt viktiga och ansvarsfulla uppdrag, då han är ute på resor. Detta ifrågavarande anslag är således begärtdt för att förekomma dessa hinder.

Att, såsom den ärade talaren yttrade, kemisten bör vara den, som skall förestå en agrikulturkemisk institution, är temligen tydligt och bestrides helt visst af ingen. Det är också troligt, att en förändrad organisation af anstalten i denna riktning kommer att ega rum, om detta anslag beviljas.

Ganska naturligt tyckes det åtminstone mig vara, att vid en försöksstation ett växthus måste finnas för att under den tid af året, då vegetation på fälten icke eger rum, kunna fortsätta samma försök, som man der förehaft. Då nu här endast är fråga om anslag till ett växthus, inskränker jag mig för närvarande till att blott yrka bifall till detta moment.

Herr Rydqvist: Då hvad jag ämnat anföra i afseende å denna punkt redan har blifvit uttaladt af Herr Odelberg, vill jag för närvarande inskränka mig till att instämma med honom och yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr von Möller: Jag har icke af någon utaf de föregående talarnes anföranden funnit mig förmädd att öfvergå till någon annan åsigt än den jag nys uttalat.

Man har här kallat de nu föreslagna fyra nya institutionerna *försöksstationer*, men det är alldeles icke riktigt; så kallas de icke heller uti Landtbruks-akademiens skrivelser, utan de benämnas der agrikulturkemiska stationer. Vi hafva hittills haft en försöksstation vid Experimentalfältet, hvilken utgjorts af en kemist och hans assistent, och nu är det fråga om att bilda ytterligare fyra sådana, men försöksstationer få vi då icke kalla dem, ty de åsyfta icke försök, utan stationer för rent kemiska analyser. Då deras ändamål således är att utföra analyser

Anslag till
agrikultur-
kemiska an-
stalter.
(Forts.)

för enskildes räkning, och antalet af dessa analyser efter min tanke omöjliga kan, ifrån att hittills hafva varit ett par hundra, på en gång ökas till 1,000, anser jag det ingalunda vara behöfligt att nu genast börja med en så tung materiel, som här föreslagits, och förutom en kemist äfven anställa en assistent åt honom samt en laboratorijitjenare. Det finnes ju äfven hushållningssällskap, som bekosta sådana kemister och sjelfva bestrida alla dermed förenade utgifter. uti län, der uppmärksamheten på hvad som tillhör åkerbruket verkligen icke är så särdeles ringa, och det är nu för att bereda tillfälle åt flera att blifva delaktiga af denna fördel, som jag anser, att dessa kemiska analysstationer skulle kunna nöja sig med en kemist. Jag tycker då, att en sådan kemist icke ovilkorligen borde benämnas agrikulturkemist, utan att han äfven skulle vara skyldig att verkställa analyser af gifter och andra ämnen, som icke direkte rödde landtbruket. Vi landtbrukare böra således icke sträfvä efter att få en sådan ensamt för oss, utan vi böra medgifva äfven andra medborgare att komma i åtnjutande af hans hjälp. Om jag icke uti mitt första anförande i ämnet kunnat anförä tillräckliga skäl för att öfvertyga herrarne, det man genom en återremiss skulle få frågan mera utredd, vill jag nu ej vidare trötta med något mera.

Herr Statsrådet Lagerstråle: Jag har ansett mig endast böra fästa uppmärksamheten derpå, att blott momentet *a* nu är föredraget. Så vidt jag förnummit, har den siste ärade talaren icke framställt någon betänklighet mot att bevilja det uti detta moment begärda anslag af 10,500 kronor för ett växthus, utan han framhöll egentligen det önskvärda deruti, att hvad som uti momentet *d* blifvit föreslaget må af Riksdagen bifallas. Under sådana förhållanden inskränker jag mig till att instämma med dem, som yrka bifall till momentet *a*.

Herr Odelberg: Jag hade icke tänkt att nu yttra mig angående momentet *d*, då det ännu icke blifvit föredraget, men som den ärade talaren, hvilken yrkade återremiss, yttrade sig om alla fyra momenten och såsom skäl för återremiss af det första äfven anförd åtskilliga betänkligheter mot det sista, anser jag mig nu böra till besvarande upptaga äfven de emot det sista momentet af honom gjorda anmärkningar.

Han ansåg det gränsa till det omöjliga, att antalet af de undersökningar, för hvilka dessa fyra agrikulturkemiska stationer skulle vara afsedda, kunde stiga så betydligt, att, då de hittills vid den agrikulturkemiska försöksanstalten vid Experimentalfältet varit årligen omkring 250, man under den närmaste tiden skulle behöfvä omkring 1,000 sådana. Jag hemställer dock, huruvida det icke torde kunna bidraga något till ökande af de begärda undersökningarnes antal, att stationer, på hvilka sådana undersökningar skola verkställas, blifva spridda uti landet.

Vidare yttrade han, att organisationen af de föreslagna stationerna icke blifvit bestämdt omnämnd. Det är af samma skäl som jag nyss yttrade, nemligen att man icke kunnat ingå uti något detaljeradt förslag för inrättande af sådana stationer, innan man vet, huru stort anslag, som kommer att dertill af staten beviljas. Att de äro för landet behöfliga, torde bäst bevisas deraf, att det är på föranstaltande af hus-

hållningssällskapens ombud som den ifrågavarande framställningen blifvit gjord. Statsanslaget kommer ju heller icke att tagas i anspråk, så vida icke hushållningssällskapen begära det och tillika utfästa åtskilliga prestationer, som nu här blifvit omnämnda.

*Anslag till
agrikultur-
kemiska an-
stalter.*
(Forts.)

Att på dylika stationer äfven undersökningar för andra näringar än jordbruket kunna komma att ega rum, är ju också förutsatt i den Kongl. propositionen, och jag tager således för gifvet, att, om någon der vill hafva undersökning gjord af giftiga ämnen, det icke kommer att honom förnekas.

Jag fortfar således att yrka bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förevarande momentet och dels återremiss deraf, framstälde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till momentet och, då der-vid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Mom. b och c.

Biföllos.

Mom. d.

Herr von Koch:

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, framstälde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till momentet och, då der-vid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr von Möller begärde votering, men innan voteringsproposition blef uppsatt, anmälde sig och yttrade

Herr von Möller: Då jag icke särskildt med afseende å denna punkt yrkat återremiss och finner att den framställning i sådant hänseende, som jag vid föredragningen af första punkten tog mig friheten att göra, nu icke får gälla, i följd hvaraf den af mig begärda voteringen skulle röra sig om bifall eller afslag å punkten, vill jag icke trötta Kammarerna med votering, utan anhåller att få återtaga mitt yrkande derom.

Mom. e.

Biföllos.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 7 e. m.

Aflöning åt
en undervi-
sare i till-
verkning af
sprit m. m.

25:te punkten.

Herr Grafström: Då denna fråga vid föregående riksdag förevar till handläggning, vågade jag göra några framställningar mot anslaget behöflighet, och jag ber att få förnya samma framställningar i dag, med något, om ock icke mycket, större hopp att kunna vinna Kammarens bifall än vid föregående riksdag. Jag vill då först nämna, att jag tror Kammarens fleste ledamöter vara af den mening, att en näring reder sig allra bäst, ju mindre skydd den erhåller på bekostnad af andra näringar. Är, som jag tror, detta en grundsats, som i allmänhet blifvit följd af denna Kammare, kan jag icke förstå, hvarför undantag från den allmänna regeln skulle göras med afseende på ifrågavarande industri; och då det är otvifvelaktigt, att bränvinsbränningen i vårt land är en blomstrande industri, blifver behovet af någon som helst särskild omvårdnad från Riksdagens och Regeringens sida ännu mindre nödvändigt. Om Riksdagen nu skulle bevilja anslag åt en sådan kringresande undervisare i sprittillverkning och, som det heter, i andra till förädling af jordbrukets alster syftande binärningar, vågar jag påstå, att det finnes en mängd andra näringar, som kunna framträda med alldeles samma anspråk. Jag vill endast såsom exempel nämna garfverindustrien i vårt land, hvilken ju också skulle kunna behöfva en kringresande undervisare, som kunde lära nya metoder att bereda hudar; och man skulle väl äfven der kunna göra en beräkning öfver huru stor nationalförlust, som uppkommer derigenom att denna industri icke nått den utveckling, som den kan erhålla, lika väl som man verkställt sådan beräkning med afseende på den förlust för riket, som uppkommer deraf, att man icke förstår att utur dranken uttaga all den sprit, som genom användande af en bättre metod kunde ur densamma uttagas. Jag tror således att äfven ur rent nationalekonomisk synpunkt detta anslag kan anses fullkomligt obehöfligt; och, om dertill kommer, att denna Kammare nyss förut beviljat anslag till upprättande af fyra nya agrikulturkemiska anstalter på olika orter inom riket, vid hvilka det kan blifva tillfälle för herrar bränvinsbrännare att få för yrket behöfliga kemiska undersökningar verkställda, vågar jag hemställa, huruvida det kan vara behöfligt att ytterligare anställa den nu föreslagna kringresande undervisaren. Man kan visserligen säga, att här icke är fråga om en undervisare i endast sprittillverkning, utan äfven i andra till förädling af jordbrukets alster syftande binärningar, men jag vågar hålla före, att denne undervisares förnämsta uppgift ändå torde blifva, såsom den hittills varit, att lemna undervisning i bränvinsbränning; och, äfven om så icke skulle vara, vill jag göra den anmärkning, att man skulle kunna uppräknas en sådan mängd nyttiga näringar, som stå i sammanhang med jordbruket på ett eller annat sätt, att, om man fäster sig vid denna sida, denne undervisare icke skulle räcka till att tillhandagå jordbrukarne i allt, hvarpå de kunde göra anspråk, utan lämpligare är väl, att landtbrukaren vid åtskilliga stationer kan få de analyser gjorda och de upplysningar meddelade, hvaraf han kan vara i behof. I våra dagar, då det finnes så många tekniska skolor i riket och laboratorier i nästan alla större städer och man dessutom har tillfälle att genom tekniska och agronomiska tidskrifter få alla de upplysningar,

som för särskilda yrken äro behöfliga, vore en sådan kringresande undervisare fullt obehöflig.

Jag finner till min stora glädje, att regeringen åtminstone icke lyssnat till hvad Landbruksakademien framställt, eller att den der professoren, om jag så får kalla honom, skulle tillsättas på ordinarie stat, utan tillstyrkt Riksdagen att endast på extra stat bevilja anslaget. Jag vågar deraf sluta, att regeringen ansett honom vara af mera efemerisk natur och således må hända icke helt och hållet nödvändig.

Det är likväl en annan synpunkt, ur hvilken denna fråga kan betraktas. Det är icke obekant för någon af denna Kammars ledamöter, att i närvarande stund råder i hela landet en allmän oro öfver de olycksaliga följderna af dryckenskapslastens tilltagande. Man vänder sig med undran och väntan till Riksdagen. Man undrar öfver att Riksdagens ledamöter, hvilkas fosterlandskärlek ingen betviflar, icke länge sedan vidtagit åtskilliga åtgärder för att hämma dessa olycksaliga följder, och man väntar att åtminstone nu något i detta hänseende skall göras. Jag tror, att de, som så undra och så vänta, ställa på Riksdagen allt för höga anspråk. Jag tror, att äfven den allra ifrigaste nykterhetsvän, om han vill sätta sig in i sakens praktiska svårigheter, måste inse, att det icke är så lätt att på lagstiftningens område åstadkomma någon förbättring i detta hänseende, som många torde föreställa sig, och jag befarar att äfven vid denna riksdag litet eller intet torde i denna sak vinnas, men jag hemställer om det icke skulle inför landet få utseende af — snart sagdt — ett hån, derest Riksdagen icke allenast ingenting gjorde i denna sak, utan till och med genom att gifva anslag till bränvinsbränningens bättre bedrifvande uttalade såsom sitt omdöme, att bränvinsbränningen är af så stor vigt för staten, att den bör på särskildt sätt omhuldas, och att särskilda undervisare skola skickas omkring land och rike för att lära jordbrukaren, huru han i detta afseende skall gå till väga, något som icke i allmänhet förekommer i afseende på andra näringar.

På grund häraf vågar jag anhålla om afslag å Utskottets i 25:te punkten gjorda hemställan.

Herr Berg, Carl Oscar: Man har yttrat, att industrien och näringarne bäst sköta sig sjelfva och allra säkrast utveckla sig utan statens mellankomst. Jag vill härtill hvarken svara ja eller nej. Dock skulle jag snarast vara böjd att tro, det staten har pligt att understödja alla nyttiga näringar och all sådan industri, som befrämjar såväl statens som de enskildes nytta, men dermed har jag icke velat säga, att staten är skyldig att understödja hvilken industri eller hvilken näring som helst, vore denna industri än af den beskaffenhet, att den tillförsäkrade staten en oerhörd inkomst. Jag ville nemligen för ingen del tillstyrka, att staten uppmuntrade den slags industri, hvilken finnes i en del andra stater och hvilken lemna fursten eller staten betydliga inkomster, nemligen lotteri och spelbanker. Lika litet skulle jag vilja, att staten uppmuntrade en sådan industri, som den nu ifrågavarande, hvilken är af den mest destruktiva och olycksbringande natur, man kan tänka sig. Att bränvinsbrännings-industrien i vårt land icke behöfver, derfor att den förer ett tynande, för att icke säga döende, lif, uppmun-

*Aföning åt en
undervisare i
tillverkning
af sprit m. m.*
(Forts.)

*Aflöning åt en
undervisare i
tillverkning
af sprit n. m.
(Forts.)*

tras, det kan bland andra generaldirektören för fängelserna i riket ityga, ty tusental af de brottslingar, som sättas inom fängelsemurarne, komma dit till följd af deras smak för denna olycksaliga giftdryck, och när staten gått i författning om att åstadkomma skärpta lagbestämmelser för andra gifter, så att opium och arsenik med flera för helsan skadliga ämnen kontrolleras på det allra omsorgsfullaste sätt, tyckes det vara märkvärdigt att detta gift, som årligen förstör tusentals människor, skall så få grassera, utan att staten söker hindra det. Man förbjuder import af amerikansk potatis för faran, att Colorado-skallbaggen kunde med densamma inkomma i landet, denna stackars insekt, som visserligen förstör en mängd af dessa helsosamma jordfrukter, men som dock liksom andra lefvande varelser behöfver något att lefva af. När man gör så visa anordningar för att söka utestänga denna lilla bagge från Colorado, bör man väl icke från statens sida uppmuntra dessa kopparbepansrade skalbaggar, som kallas bränvinspannor, och som icke allenast äta upp de frukter, som äro de fattiges nästan förnämsta föda, utan, sedan de förtärt dessa frukter, spruta ut dem i form af ett gift, som från Öresund och upp till Haparanda sprider lidande, nöd och förderf bland folket. Jag hemställer därför om i denna tid, då landet suckar under bränvinseländets förbannelse, och då från 32,000 arbetare ingått en petition till Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t täcktes i nåd försöka sätta en dam för bränvinsfloden, om, säger jag, det under sådana förhållanden kan vara lämpligt att visa ens en skynt af att vilja uppmuntra denna industri.

Men nu blir en annan fråga: Staten har ju en ofantligt stor inkomst af bränvinsbränningsindustrien; denna industri är för öfrigt tillåten, och staten måste därför understödja den. Ja, jag har länge ansett, att den inkomst, staten har af bränvinsbränningen, har en betydlig likhet med hästen, som grekerne stälde utanför Troja och hvilken äfven blef Trojas förderf. Att dessa 14 eller 16 millioner komma in i statskassan är godt och väl, men hvad som derigenom går bort, hvilken nationalförlust derigenom uppkommer, det har må hända icke så många försökt att utreda.

Emellertid, medan jag har ordet, ber jag att få nämna, att en bland Sveriges förnämste bränvinshandlare efter statistiska uppgifter beräknat, att superiet i Sverige årligen tager omkring 80 millioner kronor ur de bränvins-, toddy- och punsch-supande medborgarnes fickor. 80 millioner årligen är räntan på öfver 1½ milliard. Den krigsskadersättning, som Frankrike måste lemna Tyskland, utgjorde icke mer än 3½ milliarder. Man fann denna summa oerhörd, men den utgjorde endast något mer än dubbelt den nyss nämnda summan. När denna ersättning skulle utbetalas, väckte den häpnad öfver hela världen och man undrade, huru Frankrike skulle kunna stå ut med något sådant, och dock har Frankrike mer än 40 millioner människor; men det väcker icke häpnad, att man i Sverge, som endast har något mer än 4 millioner invånare, super upp räntan på mer än 1½ milliard årligen. När emellertid så förhåller sig, kan man med skäl fråga, huru mycket staten på bränvinsbränningen i verkligheten förtjenar.

Äfven från en annan synpunkt nödgas jag yrka afslag å Utskottets tillstyrkan af Kongl. Maj:ts nädiga proposition. Jag anser nemligen,

att, i fall så vore, att bränvinsbränningen skulle vara en så förträfflig, för staten och för alla vinstgifvande industri, jag, derest jag vore nog olycklig att vara bränvinsbrännare, hvilket jag kan försäkra icke är fallet, skulle känna det vara förnärmande för mig att af staten nödgas taga emot en allmosa, bestående af 5 kronor till hjälp att betala min undervisare med, ty det är uppenbart, att om staten vinner på att jag kan taga mer bränvin ur dranken, måste äfven jag såsom bränvinsbrännare göra det, och, då så är, måtte jag väl också kunna betala dessa 5 kronor. Vi behöfva från denna synpunkt således icke hafva synnerligt förbarmande med bränvinsbrännarne.

Afönning åt en undervisare i tillverkning af sprit m. m.
(Forts.)

Men boskapen, som skall hafva dranken? Man önskar må hända göra boskapen en stor tjänst derigenom att den för dem skadliga alkoholen uttages ur dranken. Visserligen, men detta påminner mig historien om landtbrukaren, som gödde en stor mängd svin, och en dag fick besök af en god vän, för hvilken han visade sin vackra hjord och yttrade: "om någon olycka skulle ske, så må fan hellre fara i mig än i mina svin." Alltså, människorna må gerna suppa sig förderfvade, blott boskapen icke tager skada! Derföre, ur hvilken synpunkt man än betraktar saken, kunna vi ej undgå att finna det ifrågavarande förslaget onödigt. Utan tvifvel är lagstiftningen för bränvinet en svårlöst sak, men det synes vara Riksdagens pligt åtminstone mot den stora massan af arbetare, hvilka nu tryckas af det största elände, enkamnerligen mot deras hustrur och barn, att genom sitt uttalande i denna fråga visa, att Riksdagen för sin del icke vill uppmuntra denna handtering, som i sanning kan betraktas som Sverges olyckligaste kräftskada.

På grund af hvad jag nu anfört vägar jag i ödmjukhet afstyrka Utskottets i denna punkt gjorda hemställan.

Herr Hederstjerna: Till en början ber jag att få upplysa, att den ifrågavarande undervisaren icke har att sysselsätta sig endast med bränvinsbränningen, ty under det första året, en sådan undervisare varit anställd, eller år 1874, då han använde tillsammans 106 dagar, var han upptagen för bränvinsbrännares räkning 45 dagar, för bryggerier 8 dagar, för stärkelsestillverkning 3 dagar, samt vid Alnarp 36 och vid Ultuna 9 dagar för undervisning i landtbrukets binärningar, och under sistlidet år, då hans biträde var påkalladt under inalles 113 dagar, var han sysselsatt 47 dagar vid bränvinsbrännerier, 15 dagar för ättikettillverkning, 8 dagar för stärkelseberedning samt 28 dagar vid Alnarp och 15 vid Ultuna. Men, äfven om hans undervisning företrädesvis omfattade bränvins- eller sprittillverkningen, kan jag omöjligen fatta, hvarför detta skulle i sedlighetens intresse anses skadligt, ty icke måtte väl superiet, som hvar och en söker motverka, tilltaga derigenom, att bränvinstillverkningen bedrifves mera rationellt, och det är ju endast detta, som afses med tillsättande af en sådan undervisare, hvars behöflighet blifvit ådagalagd af det origtiga sätt, hvarpå denna handtering ofta bedrifvits.

Då jag således anser, att det kan vara gagneligt för staten att en sådan undervisare finnes, och tror det vara statens pligt att lemna detta stöd åt en näring, hvilken i åtskilliga afseenden är begränsad i jem-

Afönning åt en förelse med andra näringar, yrkar jag för min del bifall till Stats-
 undervisare i Utskottets förslag.
 tillverkning
 af sprit n. m.

(Forts.)

Herr Wallenberg: Långt ifrån att gifva denna fråga sådana dimensioner, som föregående talare gjort, anser jag likväl densamma litet underlig, och om man går den närmare på lifvet, tror jag, att man kommer till den slutsats, att det icke är någon statsangelägenhet att undervisa folk i bränvinsbränning. Om husbehofsbränningen funnes qvar och alltså den stora allmänheten behöfde en sådan undervisning, kunde man hafva något skäl att bifalla det ifrågavarande anslaget; men sedan bränvinsbränningen blifvit en storartad fabriksnäring, faller det inom gränsen för det löjlige att gifva 2,000 kronor till en sådan undervisare för hela landet, och jag är öfvertygad om, att, derest anslaget indrages, kommer bränvinsbränningen att fortgå lika bra som förut. Hvad ölet beträffar, så är det nu slut med den gamla soppkokningen, och i den stora skala som denna tillverkning måste bedrivas, behöfves deruti ingen undervisare på statens bekostnad. Ölbryggerierna komma alltså, såsom äfven framgick af de upplysningar den siste talaren lemnade, icke att falla undervisaren besvärliga, och hvad jästtillverkningen angår, så står den nästan i paritet med de gamla snusfabrikerna, åtminstone hvad inkomsterna beträffar, hvarföre det icke torde finnas någon anledning antaga, att dervid behöfvas några råd af en sådan allmän undervisare för hela riket, som den nu ifrågavarande. Sälunda återstår endast ättiketillverkningen, och vid sådant förhållande torde det enda skälet att bifalla anslaget vara det, att ett lika anslag blifvit bifallet föregående år. Jag för min del förenar mig med dem, som yrka afslag, och det emedan frågan icke är någon statsangelägenhet och jag anser saken i och för sig onödig, hvartill kan fogas det skäl, att en stor mängd menniskor skulle anse, att, om Riksdagen beslutar anslaget, deruti läge en uppmuntran till superi. På dessa skäl yrkar jag afslag å förevarande punkt.

Herr Hederstjerna: Förutom redan angifna skäl till bifall af förevarande punkt, finnes ock ännu ett, nemligen att denne undervisare begagnas äfven af landbruksinstituten för undervisning i landbrukets binäringar, och detta synes mig vara ett så viktigt ändamål, att äfven det härvid bör tagas i betraktande.

Herr Statsrådet Lagerstråle: Åtskillige af Kammarens ledamöter, som yttrat sig i förevarande fråga, hafva synts uppfatta framställningen om här ifrågavarande anslag såsom ett uttalande af statsmakternas omhägnad om bränvins- eller sprittillverkningen. Saken bör dock icke kunna så betraktas, om man betänker, att åtskilligt annat ingår i denna persons undervisningsskyldighet, såsom en föregående talare äfven angifvit. För min del kan jag icke inse grunden, hvarföre anslaget skulle i sin helhet borttagas, äfven om åtskilliga betänkligheter uppstå dervid, att denne undervisare skall tillhandagå äfven en och annan bränvinsbrännare med upplysningar. På denna grund och då jag föreställer mig, att de betänkligheter, som blifvit framställda, skulle bortfalla, om det bestämdes, att den ifrågavarande undervisnin-

gen icke skulle afse sprittillverkning, torde, då frågan i sitt förändrade skick bör behandlas af Utskottet, innan den blifver föremål för Kam-
marens öfverläggning, lämpligaste utvägen vara att återremittera punk-
ten till Utskottet, hvarom jag framställer yrkande.

*Aflöning åt en
undervisare i
tillverkning
af sprit m. m.*
(Forts.)

Herr Wallenberg: Jag ber att få förena mig med den siste talaren i hans yrkande om återremiss.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten, dels återremiss deraf och dels afslag derå, framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med många ja och nej i blandning, samt slutligen proposition på afslag å punkten, hvilken proposition likaledes besvarades med många både ja och nej; hvaruppå, och efter det proposition på återremiss af punkten ånyo blifvit gjord samt med många så väl ja som nej besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Efter förmälan, det Kammaren egde att afgöra, hvilketdera af de två yrkandena skulle utgöra kontrapositionen vid den begärda voteringen, framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition derå, att bifall till punkten skulle intagas i kontrapositionen, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition derå, att kontrapositionen skulle omfatta afslag å punkten, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Som votering om kontrapositionens innehåll äskades, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att vid blifvande votering om återremiss af 25:te punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 20 kontrapositionen skall omfatta afslag å punkten, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antager Kammaren såsom kontraposition vid voteringen bifall till den förevarande punkten.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 65.

Nej — 31.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition för hufvudvoteringen:

*Aflöning åt en
undervisare i
tillverkning
af sprit m. m.*

Den, som vill, att 25:te punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 20 skall till Utskottet återförvisas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås punkten.

Vid denna omröstnings utgång befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 34.

Nej — 62.

26:te—32:dra punkterna.

Bifollos.

*Hyses- och
inköpsbidrag
till svenska
slöjdföreningens
museum.*

33:dje punkten.

Herr Wennerberg: Jag känner mig nästan nödgad att bedja Kammaren om ursäkt därför, att jag vågar upptaga dess tid med framställande af några anmärkningar mot Utskottets utlåtande i denna punkt, hvilken icke utan skäl kan anses vara af mindre betydhet. Utskottet har nemligen hemställt, att Riksdagen icke måtte fästa afseende vid den motion, som här af en ledamot i Andra Kammaren, Herr P. N. Bergström, blifvit väckt till förmån för svenska slöjdföreningens museum.

Om man ser på de betydande anslag, som såväl under denna hufvudtitel som eljest blifvit lemnade till förmån för stora och viktiga fosterländska sträfvanden, måste man medgifva, att staten med berömvärdt tillmötesgående sökt stödja nästan alla grenar af vetenskap och konst, äfvensom af jordbruket och dess binäringar, hvaremot jemförelsevis mycket ringa summor lemnats för att uppmuntra industrien och slöjderna. Dessa utgöra dock en ganska vigtig del af ekonomien inom ett land, der de fått på ett lyckligt sätt utveckla sig.

I de flesta andra bildade länder har staten sjelf varit angelägen derom att åt handtverket gifva den lyftning, som detsamma måste hafva för att icke gå i divergerande rigtning mot vetenskap och konst och förfalla. Så har man nästan öfver allt i Europa sökt att genom rikliga statsanslag motverka den tendens, handtverket har att allt för mycket skilja sig från konsten. Det säger sig också sjelft, att, på samma gång som rikedomerna på enskilda händer ökas, dermed också större anspråk ställas på handtverket, att detta med mera konstnärligt förfärdigade möbler, tyger och husgeråd må bidraga till de förmögnare hemmens prydnad, och det blir då nödvändigt, för att allt detta skall kunna uthärda täflan med andra länders slöjdalster, att se till, att inom eget land dessa blifva så vackra och billiga, som med deras praktiska ändamål är förenligt.

I Berlin finnes ett *Deutsches Gevebemuseum*, i Brüssel ett *Musée de l'Industrie*, i London *Kensington Museum*, i Wien *k. k. Museum*

för *Kunst und Industrie*, i Moskwa ett konstindustrimuseum, alla utrustade med högst betydande statsanslag. Äfven i andra europeiska länder, der endast mindre anslag för dylika inrättningar lemnats, har dock alltid genom dessa något blifvit från statens sida gjordt i detta hänseende; hos oss deremot nästan intet. I senare tider har för att taga hand om saken ett enskildt sällskap bildat sig i Stockholm, nemligen svenska slöjdföreningen. Den har sökt åstadkomma en samling modeller, nödvändiga för att handtverkarne må genom dem förbättra sin smak och för att införa en renare stil vid tillverkningen af möbler, husgeråd, o. d. Staten har härtill bidragit, en gång med 4,500 och nu senast med 2,000 kronor. Slöjdföreningen hade nemligen hos Kongl. Maj:t anhållit om en hjälp för innevarande år af 3,000 kronor till hyresbidrag, emedan den flyttat sin lokal, för hvilken hyran numera uppgår till vida högre belopp är för den förra, samt 1,000 kronor till inköp af modeller. Kongl. Maj:t, som pröfvat denna begäran, fann godt lemna endast 2,000 kronor. Slöjdföreningen har förmodligen icke ansett sig böra ånyo anlita de af Kongl. Maj:t omhänderhafvande medel för samma ändamål, utan, helst behofven nu äro större än förut, trott sig med mera hopp om framgång kunna genom enskild motionär vända sig till Riksdagen. Håri kan jag väl icke dela föreningens åsigt; och Stats-Utskottet har jemväl denna gång, såsom merendels, icke funnit skäl att fästa afseende vid en enskild motionärs begäran. Ehuru således utan synnerligt hopp om framgång, helst ingen reservant vid detta Utskottets beslut finnes, vågar jag dock tala några ord till förmån för motionen.

Man har i allmänhet den åsigt, att det är bäst, om sådana företag som detta söka att så småningom sjelfva hjälpa sig fram genom enskildas intresse, och så har ju ock skett i detta fall. Detta intresse blifver dock snart otillräckligt, och förr eller senare inträder behofvet af statsbidrag. Så står saken för närvarande inom slöjdföreningen; och jag ser icke något egentligt hinder, hvarföre icke Riksdagen skulle kunna finna för godt att lemna ett sådant bidrag, helst detsamma är afsedt att öka en materiel, som framdeles torde komma att öfvergå i statens händer. Stats-Utskottet har för afslag å motionen framdragit två skäl. Det ena, att enskild motionär väckt förslag i ämnet, ett skäl, som, efter hvad jag redan förut tagit mig friheten yttra, jag anser i allmänhet vara mycket talande. Det är dock icke alldeles ovanligt, att Stats-Utskottet, på grund af enskild motionärs framställning, ansett sig böra förordra bifall. Jag anför såsom exempel härfpå anslagen till landtpolisen och till husslöjder. Det andra skälet är, att det af motionären begärda belopp öfverskjuter hvad slöjdföreningen sjelf för ändamålet begärt. Jag vill icke heller förneka vigten häraf, ehuru jag skulle kunna gifva en förklaring öfver denna omständighet, hvilket jag likväl anser nu icke tillständigt. Jag önskar blott, att detta skäl måtte undanröjas, och att således de inom Kammaren, som äro välvilligt stämde för saken, måtte kunna förena sig om att bevilja ifrågavarande anslag till det belopp, som af slöjdföreningen sjelf förut blifvit begärdt, eller 4,000 Kr.

I länder, der bildningen ännu icke står högt, hafva så väl kläde-
dräfter som huseråd, byggnader m. m. en bestämmd och egendomlig
karakter. Det har en gång varit fallet hos oss, liksom hos alla
andra odlade folk. När bildningen sedan blir högre, blir den också

*Hyres- och
inköpsbidrag
till svenska
slöjdföreningens
museum.*
(Forts.)

*Hyses- och
inköpsbidrag
till svenska
slöjdföreningens
museum.*

(Forts.)

sig temligen lika öfverallt bland kulturfolken, följaktligen mindre egen-
domlig och national. Då inträder merendels inom konst och slöjd en
æra, som är stillös och då ett mer eller mindre karaktärsfattigt mode
blir allmänt herrskande. Vi lefva på visst sätt ännu i denna period,
men hafva äfven börjat inträda i en annan, i hvilken man spårar en
sträfvän hos hvarje nation att sätta värde på det nationela hos sig.
Ingen torde förneka, att ett sådant värdesättande på det gamla och
egendomliga för vårt folk nu verkligen visar sig. Tiden är nu inne
att med kraft söka åstadkomma något i detta hänseende, och då man
redan sökt göra det estetiska i konsten så praktiskt som möjligt, vore
väl äfven skäl att söka göra det praktiska i handverket så estetiskt
som möjligt. Vi hafva nu för tiden ofta tillfälle att se vackra och
stilfulla alster af svensk slöjd, både i rums dekorerering och ornamen-
tering af hus, men dessa alster äro föga afsättliga, emedan de äro dy-
rare än dylika, som åstadkommas i grannländerna. Särskildt från Kö-
penhamn införas årligen en mängd möbler o. d. till ofantliga summor.
Lika goda kunna väl göras i Stockholm, Göteborg och Malmö, men de
blifva ständigt dyrare. Skälet härtill är helt enkelt, att den lilla arti-
stiska insigt, som en skicklig handverkare bör ega, har varit för honom
lätt och följaktligen icke dyr att förskaffa sig i Danmark, men icke så
hos oss.

Jag vågar därför föreslå, att Kammaren ville på det sätt bifalla
motionärens begäran, att för år 1877 ett anslag, motsvarande hälften
af det begärda, eller 4,000 kronor, måtte för ifrågavarande ändamål
beviljas.

Herr Svanberg: Efter det utförliga anförandet af den siste värde
talaren, torde det vara öfverflödigt att jag yttrar mig, men en fråga,
som rör mig så nära som den förevarande, anser jag för otillbörligt
att med tystnad förbigå. Det är en sanning, att hvad som fattas våra
handverkare är modeller och lämpliga ritningar, och behovet deraf
har äfven visat sig på de sista industriutställningarne, der våra handt-
verksalster icke stått efter andra i hvad som rört arbetsskickligheten,
men deremot måst ställa sig i andra rummet därför att handverkarne
icke egt den underbyggnad, som gifves dem, hvilka vuxit upp med till-
fälle att besöka museer och betrakta lämpliga ritningar. Detta behof
har industriföreningen välvilligt sökt att afhjelpa, men naturligt är, att
detta kunnat ske edast i inskränkt grad, oaktadt, såsom den siste talaren
nämnde, stora ansträngningar därför vidtagits. Det har nu kommit så
långt, att förslag väckts om att förena slöjdföreningens nuvarande museum
med de af Carl XV till staten skänkta samlingar och derigenom bilda
ett konstindustrimuseum för statens räkning. Naturligt är emellertid, att
föreningen drages med stora svårigheter i och för hyra af lokal m. m.
Denna uppgår för närvarande till 6,000 kronor, och det beviljade stats-
anslaget är endast 2,000 kronor, hvarförutom personalens aflöning äfven
medtager en del af tillgångarne.

Den siste talaren omnämnde industrien i Danmark i jemförelse med
vår, och det är en sanning, hvad han då sade. För otroliga belopp
införas årligen möbler från Danmark, och det, såsom han nämnde, icke
derföre att de äro bättre, ty i allmänhet äro de snarare sämre än våra,

men de äro arbetade i en bestämd, stilren rigtning, och har man väl kommit in på den banan, är sjelfva arbetet naturligen lika lätt som hvilket annat som helst. Då det vore särdeles behöfligt och välvilligt af Kammaren att bifalla motionärens förslag, ber jag få instämma med den föregående talaren i hans yrkande.

*Hyses- och
inköpsbidrag
till svenska
slöjdföreningens
museum.*
(Forts.)

Herr von Koch:

Grefve Beck-Friis: Jag vill icke förneka det gagn, ett sådant museum, som det här ifrågasatta, kan åstadkomma; men då man icke utan tvingande skäl bör frångå den grundsats att förslag om anslag, väckta af enskilde motionärer, icke böra bifallas och dertill kommer, att denna fråga blifvit af Kongl. Maj:t pröfvad och Kongl. Maj:t ansett, att icke mer än $\frac{1}{4}$ af den summa, som här är begärd, borde anslås, samt inga andra skäl varit för Utskottet tillgängliga än de, som anförts hos Kongl. Maj:t, så har det synts Utskottet olämpligt att tillstyrka motionärens förslag. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Grefve Lagerberg: Jag gör mig ett nöje att till alla delar instämma i det utmärkta anförandet af den förste talaren och jag skulle icke hafva begärt ordet, om icke Herr von Koch yttrat, att ett beviljande af anslaget skulle kunna förrycka statsregleringen. Jag tror att, när Kammaren nyss indragit anslaget till den kringresande bränvinspedagogen, vi nog hafva medel till det behof, som nu är i fråga.

Herr Statsrådet Lagerstråle: Af Utskottets betänkande synes, att framställning ingått till Kongl. Maj:t om bidrag för innevarande år till bekostande af hyra och inköp af erforderliga saker för museet, och att Kongl. Maj:t för detta år beviljat ett belopp af 2,000 kronor för nämnda ändamål. Det synes sålunda, att sjelfva ändamålet för medlens användande blifvit af Kongl. Maj:t godkändt. Den nu förevarande motionen afser, att Riksdagen ville för år 1877 bevilja ett anslag, som öfverstiger det Kongl. Maj:t funnit lämpligt att för ändamålet anvisa. Då de besparingar, som kunna finnas å sjetta sufvudtitelns anslag till jordbruket, handeln och näringarne, ofta tagas i anspråk för hvarje-handa förefallande behof, kan det icke vara annat än i regeringens intresse, om Riksdagen bereder Kongl. Maj:t tillfälle att använda dessa tillgångar till anslag för andra erforderliga ändamål, och jag får därför, med anledning af en föregående talares yttrande, för så vidt på mig ankommer, då jag icke är departementschef, uttala den tillförsigt, att, om anslaget beviljas, regeringen skall mottaga detsamma och använda det efter föreskrift.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten och dels af Herr *Wennerberg*, att Kam-maren, med afslag å Utskottets deri gjorda hemställan, måtte för sin del besluta, att Riksdagen, såsom hyres- och inköpsbidrag åt svenska slöjdföreningens museum, skulle för år 1877 bevilja ett extra anslag af 4,000 kronor.

*Hyses- och
inköpsbidrag
till svenska
slöjdföreningens
museum.*
(Forts.)

Härefter framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition på Herr *Wennerbergs* yrkande, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej, och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 33:dje punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren punkten och beslutar för sin del, att Riksdagen, såsom hyres- och inköpsbidrag åt svenska slöjdföreningens museum, skall för år 1877 bevilja ett extra anslag af 4,000 kronor.

Omröstningen företogs, och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 35.

Nej — 58.

34:de—38:de punkterna.

Biföllos.

39:de punkten.

Herr Ekman, Carl: Jag har egentligen icke någon anmärkning att göra med anledning af den här gjorda framställningen från Utskottet, men då det beslut, som Kongl. Maj:t kan komma att fatta i följd af Riksdagens beslut om förändring af 5 § Regeringsformen och dermed sammanhängande öfriga §§ i grundlagarne, lärer, i fall detta Kongl. Maj:ts beslut blifver bifall till hvad Riksdagen beslutat, medföra någon förändring i anslagen under denna hufvudtitel, emedan den ökade aflöning, som bör tillkomma statsministern, torde böra under denna hufvudtitel upptagas, så får jag anhålla, att Kammaren, under afvaktan af Kongl. Maj:ts beslut i fråga om den af mig åberopade grundlagsändring, behagade till Utskottet återremittera denna punkt.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten återförvisades.

40:de punkten.

Lades till handlingarne.

Anmälades och bordlades från nedannämnda Utskott samt Andra Kammaren ankomna utlåtanden och protokollsutdrag, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 30, i afseende å sättet för fortsatt bildande af den till säkerhet för Hjelmare kanal- och slussverks framtida underhållande afsatta fond;

Bevillnings-Utskottet:

N:o 1, angående allmänna bevillningen;

Lag-Utskottet:

N:o 20, i anledning af väckt motion med förslag till författning rörande inteckning i jernväg, kanal eller annan dermed jemförlig anläggning;

Andra Kammaren:

N:o 88, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 8, i fråga om åläggande för de statens embetsverk, hvilkas räkenskaper granskas af statens revisorer, att i räkenskaperna under särskildt konto upptaga från dem utbetalade anslag med eventuel återbetalningsskyldighet;

Första Kammarens Första Tillfälliga Utskott:

N:o 2, i anledning af Herr F. von Strokirchs motion om ändring i gällande lagbestämmelser för skyldighet att bygga och underhålla allmänna vägar.

Sedan Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens hemställan, beslutit, att de i dag för första gången bordlagda målen skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde, åtskildes Kam-maren kl. $\frac{1}{4}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.
